פרשת **נח** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתקס"ט שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי יצר לב האדם רע מנעוריו

שתי עיירות שכל אחד מהן השתייכה למדינה אחרת, שכנו על יד הגבול, וביניהן היה יער שנחשב לשטח הפקר, יהודי העיירות היו מתגנבים באישון לילה לתוך היער ומחליפים ביניהם סחורות, וכך הצליחו לעשות מעט לפרנסתם על אף מצב הקשה שבעת ההוא גזרו על היהודים גזירות קשות ושללו מהם את כל מקורות הפרנסה.

פעם אחת יצא יהודי אחד באמצע הלילה ועל גבו שק מלא סחורה ונכנס ליער, כדי שיוכל להעבירו בעיסקת חליפין ליהודי מהעיירה השניה, ומובן מאליו שהוא היה מפוחד וזהיר, וכל רשרוש ששמע עצר את נשימתו, לפתע ראה מרחוק שוטר, לבו עמד מלפעום, מיד הלך והשליך את השק מעל שכמו, כדי שהשוטר לא יוכל לתפוס אותו עם הסחורה, והמשיך לצעוד כך ללא הסחורה.

והנה הוא רואה שהשוטר עומד ומסתכל עליו, אולם הוא ממשיך לעמוד כך כבול עין ללא נוע, הוא מתקרב עוד יותר והשוטר אינו זז ואינו מניע אבר, החליט היהודי, בוודאי הוא אילם או שיכור, אם כך – חשב היהודי לעצמו – למה אשאיר את השק הפקר, חוזר הוא על עקבותיו, מרים את השק ושם אותו על שכמו וממשיך ללכת, עיניו אינן סרות מהשוטר, והשוטר ממשיך לעמוד באותו מצב ללא תנועה, היהודי ממשיך ללכת וכבר עבר את השוטר בשלום וכך הולך הוא סמוך ובטוח שכל רע לא יאונה לו.

אבל לפתע לאחר שעבר את השוטר מרחק מסוים, רואה הוא שהלה מתחיל ללכת אחריו, עכשיו כבר אין לו שום ברירה, אין הוא יכול לסלק את השק מעל גבו שהרי הוא כבר נראה עם השק, לעצור אינו יכול מכיון שהשוטר הולך בעקבותיו, מה יעשה, ממשיך הוא ללכת, והשוטר הולך אחריו ושותק, חושב היהודי אולי בכל זאת הוא ינצל ממנו כיון שהוא אינו אומר מאומה, וכך עובר היהודי לכל אורך היער כשהשוטר הולך בעקבותיו, והוא כבר מגיע אל העיירה השניה, ואז לפתע צועק השוטר לעברו: יהודי! מה יש לך בשק... פרץ היהודי בבכי מר ונואש: רשע מרושע, הלא ראית אותי כבר בתחילת היער, ואם כן מדוע נתת לי ללכת את כל הדרך הארוכה, כשלבי דופק בחזקה וכתפי נשברות מכובד המשא, כיצד יכולת להניח לי ללכת את כל הדך ואתה כל הזמן שותק, ועתה תשלח אותי בחזרה על עקבותי.

והנמשל מובן מאליו, שאדם משנולד הוא מגיע לכלל בינה, אל יחשוב ואל יתן מרגוע לנפשו כי זכיתי לבי וטהרתי מחטאי וימצא מרגוע לנפשו, ויביא ראיה מזה שהיצר מניח לו בתורתו ובתפילתו ויסמך עצמו על אמרם ז"ל כיון שלא חטא שוב לא יחטא, וידמה בנפשו שהוא נכלל בברכת הפסוק רגלי חסידיו ישמור, כי זאת ידע וישית נגד עיניו תמיד כי יצר האדם רע, ומנעוריו עומד ואורב לו בצידי ושבילי הדרכים, והוא הוא אחד מתחבולותיו שהאדם ישוה לו וידמה לו שהשטן שכח ממנו, ושלא יפחד להביא עצמו לידי נסיונות ושערי היתר, ועי"ז יפול בניקל בשערי איסור וישקע ברשתות היצר ח"ו, ולבסוף יביא אותו בחשבון, ויענש על כל פסיעה ותנועה.

תוכן העניינים

לקח טוב	א
דגש תפרים ~ לקיטת תפרים	ב
קדוש יאמר	ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים	ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב	ה
שבח"י רפבן	ו
פינת יקרת	ז
צדקה כהלכתה	ח
פשיב כהלכה	ט
לוח ההילולא	י
דבר בעתו	יא
פשולחן פלכים	יב

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברכת הקודש

מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ע"י הוק–אפ לאנשי שלומינו קהל עדתינו פה בני ברק יצ"ו

ד' דחוה"מ סוכות – ליל אושפיזא דיוסף צדיקא – תשפ"ה לפ"ק

א גוט מועד פאר אלע אנשי שלומינו וואס וואוינען אין קרית יואל בני ברק, אנשים חשובים מאוד הקרובים ללבי, וואס זענען זיך צוזאמען געקומען זיך צו פרייען בשמחת החג, לכבוד די אושפיזא פון יוסף הצדיק, ביי אונז איז נאך די אושפיזא פון אהרן הכהן.

יוסף הצדיק איז על שם די גאולה העתידה, די נעמען פון אלע שבטים איז געווען על שם גאולת מצרים (כמבואר במדרש שמו"ר א, ה), ראובן על שם "ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים" (שמות ג, ז), שמעון על שם "ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו" (שם), און יוסף איז על שם "יוסף ה' שנית ידו" (ישעי' יא, יא), יוסף הצדיק הייסט על שם די גאולה העתידה.

קען זיין אזוי, שטייט אז לעתיד וועט ארץ ישראל נתפשט ווערן בכל הארצות (ילקוט שמעוני בישעי' רמז תק"נ), די קדושה פון ארץ ישראל וועט זיך צושפרייטן אויף די גאנצע וועלט. און מיר געפינען אין אלע חסידישע ספרים, אין קדושת יו"ט (לסוכות אות ח') און דער בעלזער רב (הרה"ק מהרי"ד זי"ע) זאגט אזוי, אז וואו א איד זיצט אין די סוכה איז א בחינה פון ארץ ישראל, איז אזויווי עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות, איז "יוסף" על שם "יוסף ה' שנית ידו", יוסף הצדיק האט געהייסן יוסף על שם העתיד, קומט אויס אז אין זכות פון יוסף צדיקא וואס ער הייסט על שם העתיד, און לעתיד וועט דאך ארץ ישראל נתפשט ווערן בכל הארצות, זיצט מען שוין יעצט אין די סוכה אין די קדושת ארץ ישראל, אזוי ווי עם וועט זיין לעתיד ווען עם וועט נתפשט ווערן איבער קדושת ארץ ישראל.

עס איז א געוואלדיגע גרויסע קדושה ווען מ'זיצט אין די סוכה, אין זכות פון יוסף הצדיק. יוסף הצדיק האט זוכה מכח די קדושת יוסף, און יוסף האט משפיע געווען קדושה וטהרה פאר גאנץ כלל ישראל, במילא איז גאנץ כלל ישראל זוכה ביי די אושפיזא פון יוסף הצדיק צו די השפעות קדושות פון יוסף, השפעות רוחניות קדושה וטהרה. און ביותר די בני ארץ ישראל וואס דארט איז דאך יעדער פנם החטא אפאך הארבער, זענען זיי זוכה צו א מידה גדושה פון די כח פון יוסף הצדיק, אז מ'זאל קענען זיי ערליך און אפנעהיטן.

דארף מען טאקע זעהן זיך צו האלטן אין ארץ ישראל, קרית יואל בני ברק זאל זיין אויפן העכסטן אופן, אין קדושה, אין ערליכקייט, און אפגעהיטנקייט. דער פעטער ז"ל האט געזאגט וועז ער האט געגרינדעט קרית יואל אין בני ברק, אז ער האט עס געגרינדעט פאר אנשי שלומינו וויל ער ווייל מ'זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, זיך צו פירן בקדושה אזוי ווי ער האט געוואלט, מ'זאל האבן ערליכע אידישע הייזער.

זאל דער אויבערשטער העלפן, עטץ זאלטס קענען ווייטער אזוי אנגיין, עס קומט זייער גוטע שמועות, על שמועות טובות דארף מען זאגן הטוב והמטיב, עס איז נתרחב געווארן די גבולי הקדושה דאס ביהמ"ד לשם ולתפארת, עס איז נתרחב געווארן בכמות, און עס איז אויך נתרחב געווארן באיכות, אידן שטייגן בתורה ובתפילה, מ'דאוועט עריך מיט אן התלהבות, מ'פירט זיך אויף מיט תורה עבודה וגמילות חסדים אזוי ווי עס פאסט זיך פאר חסידים ואנשי מעשה. דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל ווייטער קענען אזוי ממשיך זיין.

אויך הערן מיר אונז גוטע בשורות פון די מוסדות, סיי פון די תלמוד תורה אז עס שטייגט בדרגות הלימודים, עס קומען געסט וואס זיי פארן פון דאנעט קיין ארץ ישראל, און זיי קומען און ברענגען אהיים אויסער געוועלטיגע הערליכע גרוסן, פון די רוחניות'דיגע הצלחה פון די תלמוד תורה, און מ'דארף זיך באדאנקען פאר די הנהלת המוסדות וואס זיי לייגן אריין געוואלדיגע כוחות אויף דעם. און מ'דארף זעהן צו היטן די תקנות קבועות וואס מ'זויל מאכן יעצט פאר די מלבושים פון די קינדער פון תלמוד תורה, אז עס זאל זיין מיט הצלחה און סיעתא דשמיא. איך האף אז יעדער איינער וועז הארכן און פאלגן די תקנות, און נישט מזלזל זיין. אויך פון די בית חינוך לבנות הערן מיר זייער גוטע בשורות, אין צניעות אין דרך ארץ, און אין אלע ענינים, דאס איז פון די קלענערע.

אויך פון די תלמידי הישיבות, סיי אין ישיבה גדולה און סיי אין ישיבה קטנה, וואס זיי פארהערן זיך מקצועות חשובות, זאל דער אויבערשטער העלפן זיי זאלן ווייטער קענען אזוי אנגיין.

זאל דער אויבערשטער העלפן מ'זאל קענען אנגיין, א געזונטן ווינטער פאר יעדן איינעם, אונז ווייסן מיר אלע אז די ארץ ישראל'דיגע אידן מאכן יעצט מיט שווערע זמנים, פחדים נוראים, און אויף דעם זענען מיר אלע מתפלל "שומר ישראל שמור שארית ישראל", סוכות באשיצט למגן ומחסה פאר אלע אידישע קינדער מ'זאל ניצול ווערן מכל צרה וצוקה, דער אויבערשטער זאל העלפן קיין שום איד זאל נישט ניזוק ווערן,

דער אויבערשטער זאל העלפן אז מ'זאל קענען האבן א שמחת החג א פרייליכע יו"ט, דער אויבערשטער זאל העלפן עם קומט דאך יעצט די צווייטע טעג שמיני עצרת שמחת תורה, גאר הויכע טעג, זאל דער אויבערשטער העלפן מ'זאל זיך מקבל זיין, ס'זאל זיין בשמחה רבה, מיט קבלות טובות און מיט אלעם גוטן, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הלימוד שלא לשמה, ממשיך עכ"פ שפע פרנסה

והנה עלה זית טרף בפיה. "נראה לפרש, כי כתיב (משלי ג, טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', ודרשו חז"ל (שבת סג. ועי' בפירש"י שם) אורך ימים בימינה הלומד תורה לשמה, ובשמאלה הלומד תורה שלא לשמה, עושר וכבוד איכא. והנה ידוע שהשמן רומז לתורה (עי' מנחות פה:) ו'זית' מורה על תורה שלא לשמה, כי כמו שהזית מעורב עדיין בתוכו שמרים ואינו צלול, כמו כן התורה שלא לשמה שלומד אבל אינו בבחירות, כי עיקר הלימוד הוא תורה לשמה. וזה פירוש הכתוב: **'והנה עלה זית'** רומז לדפין הגמרא שאדם לומד אפילו שלא לשמה **'טרף בפיה'** אפילו הכי בא ג"כ לאדם פרנסה. 'טרף' רומז לפרנסה, כמו שנאמר (משלי לא, טו) **"ותתן טרף לביתה".**

אור לשמים

יסוד גדול לתורה ולמצוות הנלמד מהמבול

ויזכור אלקים את נח וגו' **ויעבר אלקים רוח על הארץ וישוכו המים.** הנה ה'אור החיים' הק' כבר דייק למה לנו לידע מה עשה ה' תחבולה ('ויעבר אלקים רוח על הארץ') בכדי להשקיט המים, וכתב כי המים היו עמוקים במצותם אשר גזר עליהם ה' להתגבר, והגם שכבר נמחה כל היקום, המשיכו להתגבר ולקיים ציווי הש"י, ולא דרשו דרשות מדעתם נגד ציווי הש"י, להימנע מהתגברות שאין בה עוד צורך מאחר שכבר נמחה כל היצור, רק עשו שליחותם, הגם שלא ידעו עוד מה טעם לזה, עד שהש"י שלח רוחו אליהם שכבר כלתה מצותן אזי נחו שקטו, עד כאן. **"וטובא איכא למשמע מהדבר הזה לכל בעל נפש, דהעבד הנאמן אין לו לבקש טענה לפטור את עצמו ממצותיו ית', הגם שידמה בדעתו וימצא איזה טעם למצוה, ולפי הטעם שמצא, ימצא עת שאינו נוהג הטעם הזה, ועל ידי זה יבוא להפר חוקי התורה, אשר מזה נתפקרו הפלסופים, שבדו טעמים מלבם למצות הש"י**, וכאשר מצא עת שאינו נוהג הטעם אשר בדו מלבם בשכלם המזוהם, התירו להפר חוקי התורה עד שיצאו מכלל כל חוקי התורה, ובפרט בדורותינו בעוה"ר וכו', **חלילה לעשות ולתלות המצוה על הטעם שנתגלה לנו,** לומר, הנה בעת הזאת הטעם הזה איננו נוהג, אזי אפטור מהמצוה. כי הם חכמתו של יוצר בראשית ואין סוף לחכמתו ודעתו, ואם כן אין סוף לטעמים שלהם, **"ואם הטעם הזה שאנו משיגים אינו נוהג באיזה זמן ועת, הנה עוד לאלקי מילין וטעמים עד אין סוף וחקר".**

וזה הענין שהמים עשו רצון קוניהם בלי שום טעם, דהנה חטא דור המבול היה בזנות, ומבואר ב'ברית מנוחה' (בהקדמה) "להיות שהיה לדורות הקודמים ידיעה גדולה בנסתרות (עי' זוה"א נו), והבינו הרכבת כחות עליונות אלו עם אלו, ואמרו כן נעשה גם אנחנו וכו', ודור המבול בחכמתם הגדולה חקרו למצוא טעם לכל איסור ברזין עליונים. והנה עי"ז מצאו לעצמם היתרים, באופן זה מותר, כי נמצא הרכבה כזאת באורות עליונים, עד שהפרו חוק והתירו לעצמם כל האיסורים, עד שהביא עליהם הקב"ה את מי המבול. **"והשמיענו הקב"ה בהנהגת מי המבול, שהעבד הנרצה בעבודתו ומצותיו, לעשות רצונו בכל זמן ועידן אפילו בלא מצוא טעם, וחכן הדבר כי הוא יסוד ופנה לתורה ולמצות"**

אגרא דכלה

שיתלה סיבת צמצום מזונותיו רק בגזירת עליון בלבד

והנה עלה זית טרף בפיה וגו'. פירש"י: "טרף, חטף. ומדרש אגדה, לשון מזון, ודרשו ('ירושלמי יהי') 'בפיה' לשון מאמר, אמרה: "יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם" ע"כ. הנה, במסורה איתא, טרף ב' במסורה, חדא כאן, ועוד (הושע ג, א): "כי הוא טרף וירפאנו" (עי' בעל הטורים). וראיתי לפרש שבא לרמז לאדם שרואה מזונותיו מצומצמים, שלא יתלה חלילה את הדבר בטבע, אלא ידע ויבין שהכל הוא בהשגחה, ויתבונן במעשיו ויתקן הכל. וזהו הרמז: **"כי הוא טרף"**, היינו אם נטרף ונחטף ממנו הטרף היינו המזונות, כמו שמפורש כאן **"והנה עלה זית טרף בפיה"** כאמור אזי יתן לב להתבונן **"כי הוא טרף"** שהכל מאתו ית"ש ובהשגחתו, וכשידע ויבין זאת, **"וירפאנו"** תהיה לו רפואה בהמשכת כל טוב.

הרה"ק מהר"ש מבעלזא זללה"ה

באכילתו יקרב המאכל אל פיו ולא להיפך

ואתת קח לו מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך. נראה לרמז, ההתורה הקדושה מלמדת אותנו את הדרך אשר נלך, והוא דרך ארץ בשעת אכילה, לבל לקרב את גופו להמאכל שהוא אוכל, רק ליקח הכף עם המאכל אצלו, כמובא בשם הרה"צ מהרי"ם מזלאטשוב זצללה"ה, לבל יאכל כדרך הרעבתנים. וזהו: 'קח לך' דייקא, 'מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליו' ולא להרכין גופו להמאכל כו'.

מעדני מלך

תפילה אחר הלימוד פרחת לעילא

וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ. אין מים אלא תורה (תענית ז' ע"א) ובא הכתוב לרמז דתפילה שהוא אחר לימוד התורה, התפילה מקובלת ביותר ועולה למעלה, **'מפני שתפלה שאחר לימוד הוא בודאי בקדושה ובדחילו ורחימו ופרחת לעילא'.** וזהו שרמז **'וירבו המים'** היינו אחר שהרבה בלימוד התורה אזי **'וישאו את התבה ותרם מעל הארץ'** יעלו תיבות התפלה מן הארץ ותתקבל לעילא.

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליפקא זללה"ה

תורה

ד' המדרש בפרשתן המדבר ברוממות מעלת עסק תורה שבע"פ ומעלת לומדיה, וגודל שכרה הנפלא בזה ובבא

אלה תולדות נח נח, יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שבחר בישראל משבעים אומות כמ"ש **כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו** (דברים ל"ב) **ונתן לנו את התורה** בכתב ברמז צפונות וסתומות ופרשום בתורה שבע"פ וגלה אותם לישראל כו'. ועל שבע"פ נאמר **'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים'** (איוב י"א) וכתיב **'ולא תמצא בארץ החיים'** (שם כ"ח) ומאי לא תמצא בארץ החיים וכי בארץ המתים תמצא אלא **שלא תמצא תורה שבע"פ אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה אלא במי שממית עצמו עליה** שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' (במדבר י"ט) וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, **לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבע"פ שנאמר 'כי ע"ל פ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית'** (שמות ל"ד) ואמרו חז"ל כו' זו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהוא משולה לחשך שנאמר **'העם ההולכים בחשך ראו אור גדול'** (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור ולעתיד לבא **'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'** (שופטים ה) ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית שנאמר **'ויתיצבו בתחתית ההר** (שמות י"ט) כו', ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, **אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאול קנאתה, "לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך"** (דברים ו'), ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד ראה מה כתיב אחריו **'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך'**, שצריכה שינון, ובפ' שנייה כתיב בה בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא כתב בכל מאדכם **ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה לפיכך מתן שכרה לעה"ב שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור גדול אור שנברא ביום ראשון "שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבע"פ ביום ובלילה שבזכותן העולם עומד"**, שנאמר (ירמיה נ"ג) 'כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי', **אי זה הוא ברית שנוהג ביום ובלילה זו תלמוד** כו', ואומר (תהלים א) כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואף הקב"ה כרת ברית עם ישראל שלא תשכח תורה שבע"פ מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות כו' שנא' לא ימושו מפיך וגו' כו'. וצדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים והגלה את גלות יכניה לגלות צדקיה כדי **שלא תשתכח מהן תורה שבע"פ וישבו בתורתן בבבל מן אותה שעה עד היום ולא שלט בהן לא אדום ולא יון ולא גזרו עליהם שמד 'ואף לימות המשיח אין חבלי של משיח רואין'** כו', ומשם מתחלת הגאולה משם עולין לירושלים שנאמר **'עלו מושיעים בהר ציון', אותה שעה 'והיתה לה' המלוכה'.** **מדרש תנחומא** – פר' נח, ג'

תפילה

יאיר כל תיבה מהתפילה שמוציא מפיו, ע"י האמונה שכל דיבור שמוציא מפיו כלול מ'עולמות נשמות ואלקות'

צהר תעשה לתבה וגו', האיר אדוני אבי זקיני (הבעל שם טוב) **נ"ע**, 'תבה' מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה, וזהו מה שאמר **'צוהר תעשה לתבה'**, ואמר הוא ז"ל **שתראה להאיר התבה היוצא מפיך** וכו', תחתיים שנים ושלישים תעשה, יש לומר כאן מרומז מה ששמעתי מן אא"ז נ"ע כי בכל דיבור ודיבור יש עולמות נשמות ואלהות, וזהו שמרמז כאן אצל התבה, ותיבה הוא פירוש דיבור וזהו תחתיים היינו עולמות שהוא מדרגה תחתונה, שניים הוא לשון משנה אותיות נשמה, והיינו נשמות, ושלישים היינו אלהות, על שם הכתוב (בפ' בשלח) ושלישים על כלו, שהוא על ידי שהוא מושל ומנהיג את הכל, וכל אלה, **'תעשה', היינו התבה והדיבור שתוציא מפיך יהיה בכוונה זו, ובאמונה שלימה, שיש בכל דיבור תחתיים שניים ושלישים, והם עולמות ונשמות ואלהות** כנ"ל, והבן: **דגל מחנה אפרים**

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאך הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה וגו'. וכתיב בתריה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ולא נאמר צדיק תמים, וי"ל דהנה נח היה צדיק אלא שהיי לו קצת חסרון מה שלא התפלל על בני דורו, והנה הרי"ם בספר המורה כתב כי גם בדורות שמאדם ועד נח לא היו חיים כ"א קי או ק"כ שנים כדכתיב והיו ימיו מאה ועשרים שנה רק אנשים פרטים הנקובים בשמותם בתורה לומר שהיו חיים ערך טי מאות שנה וכדוי עי"ד נם, ומעתה נח שהיה בן שש מאות בעת המבול ראה כמה דורות, וקודם דור המבול שלא היה צורך להתפלל להגין בעדם היה צדיק גמור מבלי שום חסרון, וזש"ה צדיק תמים היה בדורותיי שקודם המבול אז היה צדיק תמים בלי שום חסרון כי לא היה צריך להגין עליהם, אך עתה זאת היה לו את האלקים התהלך נח, זהו החסרון שהסכים עם מדהי"ד ולא הגין בתפילתו בעדם, וזה שא"ל הקב"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדוי"ר הזה דייקא, ולא אמר תמים כי בדור הזה לא היה תמים כי לא התפלל עליהם.

(ישמח משה)

☆

אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה וגו'. וכתיב בתריה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ולא נאמר תמים, ני"ל ביאור הדבר כי ידוע שמשביעין אותו אפיי כל העולם אומרים עליך צדיק אתה היי בעיניך כרשע ובסמ"ק מונה בין הלאוין שלא להיות צדיק בעיניו שנאמר אל תאמר בצדקתך עיי"ש, ושמעתי בשם צדיק אחד שאמר אפיי יאמר לי השיי בעצמו שאני צדיק שבודאי אני מאמין כי אמת הדבר היינו באותו רגע שאומר הי אבל ברגע שאחי"ז שוב יוכל להיות חיי שאינו כן כי יש קונה עולמו בשעה אחת ויש להיפך הלילה, וע"ד שאמרו המקדש אשה ע"מ שאני רשע אפיי כל ימיו היי צדיק היי מקודשת, וע"כ אפיי אם שמעתי מפי השיית עצמו שאני צדיק לא הייתי מחזיק אי"ע לצדיק ע"כ שמעתי, ולזה בשעה שאמר השיי לנח כי אותך ראיתי צדיק שבודאי נח היה מאמין באותו רגע שהוא צדיק, ונחסר לו אז המצוה שלא להיות צדיק בעיניו שהוא אי מתרי"ג מצוות לדעת סמ"ק, ושוב אין לו תואר תמים, משא"כ שלא בפניו שהוא מחזיק אי"ע שאינו צדיק ומקיים הל"ת זו, ע"כ יש לו תואר תמים.

(ייטב לב)

☆

נח איש צדיק וגו' את האלקים התהלך נח. ויבואר עפיי"מ שכתב בצמח הי לצבי עהי"פ מה הי"א שואל מעמך, כי בחינת ענוה ויראה כמעט אי אפשר להיות ביחד, כי משורש ענוה להיות בטל במציאות ואינו בגדר שיתיירא כי מה הוא, וגדר יראה יש על כל פנים במציאות, וזש"ה מה הי"א שואל מעמך, היינו שתהיה בבחינת מה, כי אם ליראה, היינו ליראה לא תהיה בבחינת מה ע"כ, והנה רשיי פירש במסי ע"ז נח איש צדיק תמים שהיה עניו ושפל רוח, ועל כן אמר הכתוב דאף שהיה עניו, מכל מקום לענין היראה היה בבחינת גאות לבש, ויגבה לבו בדרכי ה', וזהו שאמר את האלקים התהלך נח וכתרגומו בדחלתא דהי הליך נח, שאף שהיה עניו, מכל מקום לגבי היראה הלך בדרך ויגבה לבו, והענוה לא מיעט ממנו גדר היראה.

(עצי חיים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

המעביר על מדותיו להפך שורת הדין לרחמים וחסדים, כן במדה זו מודדין לו

אלה תולדות נח כו' את האלקים התהלך נח, ולעיל כתיב **'ונח מצא חן בעיני ה'.** להבין אומרם ז"ל (סנהדרין קח.) שאף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן, והענין צריך הבנה, כלום משא פנים יש בדבר. **שמעתי זה שנים מפ"ק אדמו"ר** (הנה"ק בעל הייטב לב זצ"ל) **[שליט"א],** דהנה אמרו רז"ל תמים בדרכיו צדיק במעשיו, ופירש 'תמים' עניו וסבלן כו', **והיינו שהיה מעביר על מדותיו, ועל ידי זה זכה שפיר להינצל ממי המבול, ואף גם שנגזר עליו ונחתם גזר דינו, הרי צדיקים מהפכים מדת הדין למדת הרחמים,** כפירש"י ז"ל על הכתוב 'ויזכור אלקים את נח', כי על ידי שהוא מעביר על מדותיו להפך משורת הדין ולמותק טבעו לטוב, כן במדה זו מודדין לו. **וזהו וי"ח מצא ח"ן בעיני ה' כי 'נח' הנו"ן קודם לחי"ת ו'חן' בהיפך,** [ועל דרך זה פירש להלן כי באברהם אבינו ע"ה נאמר (להלן כה- כח) שבע כבשות הצאן 'לבדהן' ה"א קודמת לנו"ן, ואבימלך אמר אשר הצבת 'לבדנה' נו"ן קודם לה"א], וזה טעם שמצא נח חן מכל אנשי דורו ונטל חלקם בחיים, וביאור טעם הכתוב **אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה וגו', תמים בדרכיו עניו וסבלן ומעביר על מדותיו, ולכן גם את האלקי"ם התהלך נח להפכו לרחמים.**

גרסא דינקותא (בראשית)

אלה תולדות וגו'. וברש"י ללמדך שעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשיהם הטובים, ויובן בהקדם דברי הכתוב גם מעוף השמים שבעה שבעה לחיות זרע על פני כל הארץ, ולכאורה לחיות זרע מיותר הוא, אך הנה ממשמעות הכתובים משמע שעיי"ש הקרבנות שהקריב נח אחר המבולהציל את העולם שלא יבא עוד מבול, וזהו כוונת הכתוב שמאלו הבהמות יקריב קרבנות אחר המבול וע"י הקרבנות גרם לחיות זרע על פני כל הארץ, והיה זה שכרו על הקרבנות שלא יבא עוד במבול, אך הנה ידוע כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם כתבו המפרשים דעל מה שמוסיפים יתר על החיוב איכא שכר בהאי עלמא, ונח לא נצטווה מפי הקב"ה על הקרבנות והוי אינו מצווה ועושה ששכרו בעוה"ז, וכתה בבנייי לפרש הכוונה של מצוות ומעש"ט דלכאורה היינו אך, ובי' דמצוות קאי על מה שמחויבים ע"פ הדין, ומעש"ט פירושו מה שמוסיפים מעצמו על החיוב, וזש"ה אלה תולדות נח ופירש"י שעיקר מעשיהן של צדיקים מעשיהם הטובים, דכוונתו על מה שהקריב הקבנות אחר המבול שזה נקרא מעשים טובים על שהיי בלי ציווי, וע"ז נשארו לו תולדות כי בא בשכרו להחיות זרע.

(דברי יואל)

☆

כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. יש לפרש עפ"י מ שמצינו בדברי חז"ל בכ"מ שהשפעת האב על יוצאי חלציו נמשכת עד עשרה דורות, וכענין שאמרו חניכת אבות בניטין עד עשרה דורות, ובמסי קידושין גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור, ובמסי סנהדרין גיורא עד עשרה דורא לא תבזי ארמאה באפיה, הרי שקשר האב עם בניו ובני בניו נמשך עד עשרה דורות, וכן ידוע מכקי"ז הבעש"ט זי"ע שהבטיח כי עד עשרה דורות יבא להשתתף בשמחת צאצי, והנה שנינו עשרה דורות מאדם ועד נח, ועשרה דורות מנח עד אברהם, וכתב התוסי' יו"ט דלא דמי עשרה דורות שמאדם ועד נח לעשרה דורות שמנח ועד אברהם, כי אדם ונח בכלל עשרה, אבל אברהם אינו בכלל עשרה, ומעתה יש לומר כי אף שהעידה תורה נח איש צדיק תמים, מכל מקום זאת היתה מהשפעת הקדושה של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, שהרי הוא היה הדור העשירי לאדם, וזש"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדוי"ר הזי"ה היינו בהיותו בדור זה הוא הדור העשירי לאדם הראשון, אבל אברהם אבינו היה כבר הדור האחד עשר מנח, ועכ"ז התחזק בצדקו בלי סיוע מהשפעתו של נח, וע"ז אמר רשי"י נח היה צריך סעד לתומכו היינו זכות אבותיו בהיותו דור עשירי מאדם, אבל אברהם התחזק מעצמו בלי שום זכות אבות.

(ברך משה)

☆

ואתם פרו ורבו. ובמסורה ג"פ ואתם, דין, ואידך ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואידך ואתם הדבקים בהי"א חיים כלכם היום, ויבואר דהנה איתא בזוהי"ק גי דרגין אינון מתקשרין דא בדא קוב"ה ואורייתא וישראל, ובי' בספהי"ק דבאמצעות התורה איתקשרין הני תלת בהדי הדדי, ואמרתי בכוונת הענין עפי"מ דאי' בזוהי"ח שיש ששים ריבוא אותיות בתורה, וכנגדן יש שישים ריבוא נשמות בישראל וכל נשמה אחוזה ומוקשרת באות אחת שבתורה, ובמגלה עמוקות נתן בו רמז שכן ישראי"ל ר"ת יש שישים ריבוא אותיות לתורה, והנה אי' בזוהי"ק שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה הם, וע"כ כיון שכל איש ישראל מקושר לאות אחת בתורה שהיא כולה שמותיו של הקב"ה, ע"ז מתקשרין בנייי אל הקב"ה, ושפיר מתקשרין הני תלת דרגין חדא, וזאת תורת המסורה ואתם פרו ורבו היינו ע"י קיום מצוה זו תזכו להוריד נשמות חדשות מאוצר הנשמות להשלים סי' ריבוא נשמות שבישראל, שכל נשמה ונשמה מקושר לאות אחת בתוהי"ק, ובאמצעות התוהי"ק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש האמור בקבלת התורה, ע"י"ז ואתם הדבקים בהי"א חיים כלכם היום לחיות דבוק באור פני מלך חיים.

(כ"ק מרן רבינו הגהי"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

פייס איש הפשוט בדרך נועם וחכמה

ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן. סיפר לנו הרה"ג רב דקהל מקור חיים, שבעת שדיבר רבינו זללה"ה מענייני הישיבה ובאיזה מסכתא ילמוד בזמן הזה, סיפר רבינו זי"ע מעשה מאביו מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זללה"ה, שבעיר סיגוט היה דר איש פשוט מאוד, וכשהי' לו יארצייט בשבת קודש פרשת נח, ביקש לעלות לתורה, ועלה לתורה, והבעל קורא סיים בו "ושם אחיו יקטן", והאיש הפשוט הנ"ל הי' לו הרבה בושה מסיום זה, והלך לקרוא את הבעל קורא לדין תורה אצל הקדושת יו"ט זי"ע, והקדושת יו"ט ידע היטב את האיש הפשוט הנ"ל, על כן פסק שצריך לקרוא להסופר ולמחוק את תיבות "יקטן", וקרא להסופר ואמר לו מה שפסק הקדיו"ט, ותמה הסופר על פסק דין זה, ושאל: "הא כל הספר תורה יפסל על ידי זה", ואז ענה בעל הקדושת יו"ט להאיש הנ"ל: **"אם משום חסרון תיבה זו יפסול את כל הספר תורה, אם כן מוכה תיבה זו יש לה חשיבות גדול, אם כן אין לך במה להתבייש מתיבה זו".**

מבצר תורה ויראה (ח"ב דף מ"ח)

צדיק תמים היה בדורותיו. ולהלן (בראשית ז) נאמר **כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה**, ולא נאמר תמים (רש"י שם). כיון שרצה מדות טהולכי בית המדרש, משנו גם את היושן הולך ושינו עושה (תענית ה), **הבעל שם טוב הק'** (נועם משלי שם יד) ביאר: שזהו בשביל שעל ידו ניכר מעלת הצדיק ההולך ועושה, דבשעת נגד ה' מי יאמר זכיתי לבי, אמנם נגד שאר בני אדם הנמוכים במדריגתם נגד הצדיק, ניכר מעלתו הגבוהה של הצדיק; וזהו **צדיק תמים היה בדורותיו**, שעל ידי **דורותיו** בערך שאר בני אדם היה בחפצי לומר עליו **צדיק תמים**, אבל להלן נאמר **אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה**, שבדור המבול שנמחו כולם מן העולם ונשאר הוא לבדו, ולא היה בעולם מדת היושן הולך ושינו עושה, ולנגד ה' לא היה בחפצו לקרותו בשם 'תמים' כי אם בשם 'צדיק', לכן נאמר רק **צדיק לפני** דייקא. (דברי יואל)

וירא אלהים את הארץ. מי גרם לדור המבול שיחבדו, שרצה ה' ליתן להם את התורה, ולא רצו לקבלה (שמות רבה ג). לכאורה מיך יפשר שנתן להם התורה, ולא מי יפשר לומר להם יאשר הוציאתיך מארץ מצרים, ועוד כמה דברים בתורה שאין שייכים בהם. ויובן לשמרו (פסחים נד.): התורה קדמה לעולם, והיתה כתובה בחם שמורה על גבי חם לבנה; **הרמב"ן** (פתיחה על התורה) ביאר: התורה היתה רק לירופי אותיות בלי הפסק מיוחד, והיה יפשר בקריאתה שתקרא על דרך השמות, אלא שאמר כך הנטרפו האותיות שיקראו על דרך קריאתנו; לפי זה נראה, דאם היתה התורה ניתנת להם, היתה ניתנת בצירופים אחרים כאשר יאתה להם. (דברי יואל)

כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן (רש"י). הבנות אינן רואין בלמוד אלא ידיעת המצות והאיסורין והמדות, ועל כן בדורות שלפנינו היה קצר להם קבלת התורה והאמונה, אבל בדור האחרון נשתנה מצב הדור יותר לבריאותא, ואל קצר מה שמקבלות מאביה ואמה, ועל פי רוב גם התורה והאמונה בעצמם אינם בקיאים אף בהלכות והמדות שבריבות הנשים לידע. והעיקר שהרבה אירועים נשתבשו בדבר מינוך הבנות אף בבתי ירושים ושלומים מחמת חסרון הבנה, ובפרט בהאמונות המחנכות את הבנות, והשפעת זרם העולם מידיעות אל טובות עצום ונורא, ומשפיע על הכל, ודור המבול השפיעו גם על בהמות וחיות להשחית דרכם, אף שאין להם דעת ויצר הרע, ומכל שכן בני אדם גם בני אים, שהיצר הרע טמון בקרבם, ויצר לב האדם רע מנעוריו, ומזי לאינטרופי במדה גדושה להשפעת הדור בחופן נורא, ואף בנת היה רצונה שנשאר בלדקו בחותו הדור כמו שכתבו חז"ל. ואם כן לעת כזאת לריכות הבנות לאיזה מינוך שהוא תחת השגחת בקיאים וידעים דעת תורה בענין מינוך הבנות, אז אם גם התורה והאמונות יסייעו למינוך כראוי בכל הפרטים, כולי האי ואולי מזכה לדורות הבאים, ואל יאמרו מפי זרעך ומפי זרע זרעך, ויהיה ה' אלקינו עמנו. (ויואל משה תמז)

קין כל בשר בא לפני. כך היו אנשי דור המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, וזה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין (מדרש). ומשם הלא בן נח נהרג אפילו על פחות משוה פרוטה (עירובין סב.), ומה הועילו בערמומיותם (יפה תואר). ונראה למה דקיימא לן (יבמות מז:): שיטרא אינו נהרג על פחות משוה פרוטה, זהו מפני שהם משורש טוב, ומלד הטבע יש בהם ג' מדות טובות, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים (יבמות עט.), ואינם מקפידים על פחות משוה פרוטה, וגם ניתן להשבון אם הוא יתר על שוה פרוטה, דבני מחילה הינהו, אבל עכו"ם שאורשם ותכונתם רע, אינם

מוחלים לפילו על פחות משוה פרוטה. והנה אדם הרשעון היה יליר כפיו של ה', ובלתי שום ספק טוב בתכונות טובות, וכך היו בניו אחריו, ולפי זה בכל עת שהחזיקו במעשה אבותיהם ובמדותיהם הטובות היו בהם תכונות ומדות טובות, אולם כשנהפכה תכונתם של אנשי דור המבול להיות שורש רע, על ידי שקלקלו והשחיתו דרכם על הארץ, לכן מיד שנהפכה גם תכונתם מטוב לגיע, והקפידו אחד על חבירו לפילו על פחות משוה פרוטה, ולכך הדין לגבייהו דנהרגין לפילו על פחות משוה פרוטה כמו עכו"ס. ונמצא דהא דהנ אלית, דלפי **שהשחית כל בשר דרכו** לכן קבלו תכונה רעה, ולכן לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (בראשית רבתי ויצא), שעל ידי כן היו חייבים מיתה לפילו על גזילה של פחות משוה פרוטה, אבל הם משבו שהדין הוא כמו שהיה טרם שהשחיתו דרכם, ולכן עשו ערמומיותם, דלא ידעו שנשתנה דינם. (תשכ"ל)

כי מלאה הארץ חמס מפניהם. לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (רש"י). יש לדקדק דרש"י כתב לעיל על ה' שהחית כל בשר את דרכו על הארץ', לפילו שהמה חיה ועוף מזקקין לשלשין מינן, הרי דנגזרה הגזירה על שחטאו בעריות. ויובן **דק"ו ומפלה למשה** (תהלים לד) כתב: שעיכוב הגאולה אלו בהוצאת שכבת זרע לבטלה, וכל חיותו של הש"מ בא מהחמס, שהוא חומם המיצוים קדישין, ועל ידי חטא זה מרבה עירנו, וכשיתוקן זה יבוא משיח; וזהו **כי מלאה הארץ חמס מפניהם**, אלו הניצוצות הקדושים שנפלו לרשות הס"מ ונחמסו על ידיהם, וזה ניחוסף כח וגבורה להס"מ. ומעתה אומרו **לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל** ענין אחד הוא עם **כי השחית כל בשר את דרכו**, כי על ידי השחתת זרע לבטלה נחמסו מידם ניצוצות הקדושים ונפלו בין הקליפות, ואחת זה קרוי גזל. (הושענא רבה תשכ"ח)

עשה לך תיבת. כל ק"כ שנה היה גם נוטע ארזים וקוננן, אמר להון כך אמר ה' דהוא מייתי מבולא על עלמא, אמר לו אין אי מייתי מבולא לא אתי אלא על בייתיה דההוא גברא, כיון שמת מתושלח אמרו ליה הא לא אתי מבולא אלא על בייתיה דההוא גברא (מדרש). לכאורה לפ דהיו רשעים, אבל אין היו טפשים כל כך לחשוב שה' יוריד את המבול על נח ומשפחתו הצדיקים, והרשעים ימלטו ממנו. ונראה לומר (בבא קמא פ.): אין פורענות בא לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואין מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה; ואפשר זה היה טעותם, שחשבו שעל כל פנים יהיה התחלת העונש על נח ומשפחתו הצדיקים, ועוד יספיק להם אחר כך הזמן לעשות תשובה, ויימנע עונש המבול מלבוא עליהם. (דברי יואל)

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל. כל רמז אשר הוא מי לכם יהיה לאכלה (להלן ט). **האור החיים הק'** כתב: יש לדעת למה לא הותר הבשר לאדם אלא לנח, ונראה כי נח משלו נתנו לו, מפני שבחמלעותו מלא ה' לקיים המין, וזולתו לא היה מקיים מן הרמש בלא אדם, ובזה זכה הוא בהם; והנה אמרו (מדרש הובא בדעת זקנים): כשברא ה' ליתן תורה לישראל, אמרו המלאכים (תהלים ח) מנה הודך על השמים, אמר להם כתיב (שמות כג) לא תבשל גדי בחלב אמו, ואחר כשירדתם למטה אכלתם בשר וחלב, שנאמר (בראשית יח) ויקח חמאה וחלב; ונראה דלפרשם היה יכול ליתן להם בשר בחלב, רק אחר שהותר הבשר לנח ולכל העולם כולו על ידו, אבל אם היה עדיין האיסור נוהג לבני נח, לא היה אפשר ליתן להם דבר שאסור גם להם, נמצא שעל ידי שכינם נח אל המיבה את כל בעלי החיים, על ידי זה הותר לו לאכילתן, ומשם זכו ישראל לקבלת התורה. והנה **בשילורו של שבת** (ג' ד ט) פירש: 'ואיש את קדשיו לו יהיה' (במדבר ה), דמה שעושים למיקון הנשמה נקרא שלו לאלקו וגורלו, מה שאין כן לגוף הגוף, כי קנין שלו אינו שלו; וזהו **ואתה קח לך מכל מאכל**, לפילו בעלי חיים, ולפ שאין בהם היתר לכילה עכשיו, שנאסרו בשחילתן קודם המבול, אבל על ידי לקיחתם לקיימם מזכה בהם לאכלם, וזהו **אשר יאכל**, שעל ידי הקיחה יהיה לך בהם היתר לכילה. והנה על ידי זה זכו ישראל לאמתן תורה, ועל כן אמר **ואתה קח 'לך' מכל מאכל**, שזה דבר השייך לך ולנשמתך, שיגרום קבלת התורה והצלת נפשך ונפשות כל ישראל. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

אלה תולדות נח נח

מה ששמעתי בעצמי מפה קדוש ה' מכובד גאון גדול ורב רבנן ובנש"ק לא אפרש שמו הקדוש בענין זה מטעם כמוס עמדי זלה"ה וסיפר לי שבנעוריו עת התייגע בשקידה רבה בלימוד גפ"ת עם תלמידים בני ישיבתו הרמה, עלה פעם אחד על רעיוניו להתקנאות באיזה צדיקי דורו אשר אין להם יגיעה זאת עם תלמידים ויושבים במנוחה בכל יום כמה שעות בעישון הולקע ציבעך (מקטרת) ומייחדים יחודים וחשב הגאון הקדוש הנ"ל אעשה כן גם אני, אמנם נתיישב כי להתחיל דרך חדש אין נכון בטרם יסע מקודם להתייעץ עם רבו הרה"ק רבי אשר ישעי' מרופשיץ ולא נודע לשום אדם שבעולם הרעיון הזה שעלה במחשבתו כמובן.

ויהי בבואו לרופשיץ ונכנס לבית רבו, והנה הוא שוכב על מטתו כי לא היה בקו הבריאות, ואנשים רבים עוטרים אותו סביבותיו מובן כי לא היה אז עת מוכשר לפרש שיחתו מענין הנ"ל, ואמנם הרה"ק ברגע שיתן לו שלום פתח פיו בחכמה ואמר אל הגה"ק הנ"ל אגיד לך דבר תורה.

אלה תולדות נח, אלה רומז על עבודה זרה כטעם אלה אלהיך ישראל, ואומרת לנו התורה כי אלה שהוא ע"ז הנה הוא התולדה מהמנוחה והבטלה, וזה תולדות נח לשון מנוחה, ואל יקשה בעיניך הלא נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, כלומר הרי עיניך רואות שיש בדור צדיקים תמימים גם כן נח, היינו שיש להם מנוחה ויושבים בעישון הולקע ציבעך על זה אמר את האלקים התהלך נח, פירוש המנוחה שלהם הוא גם כן את האלקים ממש, אבל אתה בל תעזוב דרכך והילוכך בקודש להתמיד יום ולילה בלימודך ולהרביץ תורה לרבים עכדה"ק ודברי פי חכם חן.

(עשר צחצחות, מערכת ז' אות ב')

איש צדיק בדורותיו

פעם אחת כתב אא"ז הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל תשובה לאיש אחד בר אוריין שהיה גר בכפר אחד סמוך לבראדי, ובראש המכתב כתב להרה"ג בכפר פלוני, ויהי כקרוא האיש המכתב וישתומם מאוד בידו כי אא"ז אינו כותב לרבנים גדולים תואר כזה, ואיך יצא עתה בשיר המעלות אשר לשלמה וכותב עליו תואר כזה לעילא מן דרגיה, וישם את פעמיו עירה בראדי וישאל אל אא"ז על ככה, ויאמר לו אא"ז מדוע לא שמת לב להבין כונתי, שפיל לסיפיה וראה מה כתיב שם הרב הגאון בכפר פלוני, כלומר בכפר ההוא בין אנשים עמי-ארצים ובורים גאון גדול הנך, כי מי ידמה לך ומי ישוה לך. **(הג"ר אברהם סגל איטיגנא זצ"ל, אוצר שיחות צדיקים)**

פרו ורבו - פושו וסגו

פעם בליל שבת קודש כשחילק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שיריים מהדגים בעת עריכת השלחן הטהור נתן חלק גם לחסיד אחד ששנים רבות אחר נישואיו עדיין לא נפקד בזרע של קיימא, כשחילק מהבשר, ניגש שוב אותו חסיד לקבל שיריים אמר לו מרן הלא כבר קבלת פעם, הפטיר החסיד רצונו שהרבי יתן לו בן (עצם באידיש ברמזו לבן זכר), אמר לו מרן על פרו ורבו מתרגם אונקלוס פושו וסגו, אם כבר קיבלת פיש (דגים) זה מספיק. - לאחר מכן נפקד הלה ונולדו לו ששה בנות ואמנם בן לא היה לו. **(כתבי חסידים)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אלה תולדות נח וגו'. פירש רש"י יש מרבותינו דורשים לשבח וכו' ויש דורשין לגנאי וכו'. **אמרתי בדרך צחות,** דזה רבות שנים עמדתי על דברי רש"י שכתב יש "מרבותינו" דורשים לשבח, ובגנאי כתב יש שדורשים לגנאי ולא כתב "יש מרבותינו", והוא דקדוק עצום ולא ראיתי מי שעמד על זה. ורק יש לומר דיש מרבותינו היינו תלמידי חכמים, דורשים תמיד לשבח רכן הוא מדתם, אבל יש דורשים, אם הם רק "יש דורשים" דהיינו כלפי חוץ בלי שום תוך ופנימיות, אנשים כאלה דורשים תמיד לגנאי, וזה נכון מאד ואמת.

פרדס יוסף

ותשחת הארץ לפני האלקים. אומרים העולם על דרך צחות, כי אפשר לו לאדם לעשות מעשה השחתה ורשעות, כגון לצער את חבירו ולרודפו עד חרמה, ולומר שכוונתו היא לשם שמים, וכדומה יש עוד הרבה אופנים שאין צורך להאריך בזה. וז"ש 'ותשחת הארץ', דהיינו שעשו הרבה מעשי השחתה, אבל הם אמרו שעושים זאת 'לפני אלקים' בשביל השי"ת, להרבות כבוד שמים בעולם.

ילקוט אמרי שפר

קול
רנ"ה וישועה

נשגר ברכותינו בכפליים, מהררי ציון וירושלים, כי לו נאה כי לו יא**ה**
פינו ימלא תהילה, קדם האי גברא מאד נעלה, ידידינו וידיד כל ח**י**
תורה וחסידות אצלו משולבות, הולך בדרכי אבות, אוזר חלציו כגיבו**ר**
לטובת קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו פעיה"ק מוסר עצמו ברוב מר**צ**
יד ושם לו בכל פעולות לטובה בחצרות קדשינו, נוצר תאנה יאכל חלק כחל**ק**
נפתלי אילה שלוחה לעמוד לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"**א**

כש"ת הרה"ח ר'

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מנאמני ביתו ועומד לימין קדשו
של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מגדולי עסקני וועד קרן הבנין
דקהלתינו ומוסדותינו פעיה"ק ת"ו

לרגל שמחת ומשוש לבו

בהכנס בנו לעול התורה והמצוות

כמר **אהרן מנחם** נ"י

יהא רעוא מלפני אבינו שבשמים, שיזכה מע"כ לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח, ותזכה בכפליים, אורך ימים ושנות חיים, דורות ישרים יחזה עיניך כולכם אהובים וברורים, כי שכר הוא לך חלף עבודתך הכבירים, למען עדת ישרים, עדי נזכה לקבל פני משיח צדקינו, ומלכינו רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, בב"א.

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

וועד קרן הבנין

פעיה"ק **ירושלים** תובב"א

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם. ברש"י א' לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, ונל"פ עפי"מ דאיתא אין בית דין נזקקים על פחות משוה פרוטה אבל בשכבר יושבים אז ידונו על הכל, ודין פרוטה כדין מאה, והנה מבואר כאן במדרש דהיו גוזלים פחות פחות משוה פרוטה, לכך דייק רש"י בלשניה ואמר לא נחת"ם גזר דינם אלא על הגזל, היינו שעל החטא של גזל לא היו יכולים לדון אלא בשעת גמר הדין דבתחלה אין בית דין נזקקין לפחות משוה פרוטה.

(עדות ביהוסף)

☆

ומן הבהמה אשר לא טהורה היא. ונראה עפי"ד הרמ"א בדרכי משה (יו"ד סי' ל"ד) סימן לידע על הבהמה מחיים אם כשרה היא או לא, שיעביר האדם ידו ויחליקה על שדרת הבהמה, אם היא שוחה, נכפפת ונכנעת תחת ידו סימן הוא שהיא טריפה, וזה מרומז כאן בכתוב: "ומן הבהמה אשר לא" היינו שהיא מכניעה עצמה ונחשבת כ"לא", סימן הוא ש"טהורה היא" וכשרה, וטעמי הנגינה ג"כ ירמזו על כן, שהרי הנגינה על תיבת "לא" היא מונח שהיא נגינה מפסקת, ומחלקה מתיבת טהורה.

(חתם סופר)

☆

כל החיה כל הרמש כל רומש על הארץ למשפחותיהם יצאו מן התיבה. אי' בגמ' (סנהדרין ק"ח:) למשפחותיהם יצאו ולא הם, ונל"פ עפי"מ שמצינו בגמ' (חולין נ"ח.) דכל בריה שאין בה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש, עיי"ש, והנה ידוע דמשפט דור המבול היה י"ב חודש, וא"כ לפי"ז צריך לומר שהתולעים עצמם מתו בתיבה ורק משפחותיהם יצאו מן התיבה ולא הם.

(גן רוה)

☆

וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. ג' במסורה א' דין, ב' משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם, ג' להודיע לבני האדם, ונל"פ כוונת המסורה דהנה לכאורה קשה למה הוצרך הקב"ה לירד לראות הלא הכל צפוי וגלוי לפניו ית', רק הענין הוא שהקב"ה עשה זאת כדי שילמדו ממנו בני האדם שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות, וזאת תהיה תורת המסורה "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם" ולכאורה קשה הלא "משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם" וא"כ למה הוצרך לירד, והתי' הוא "להודיע לבני האדם" שצריך דרישה וחקירה במשפט.

(ראשי בשמים)

☆

ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ וכל האדם. ולהלן נאמר וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים, כאן כתב את האדם לבסוף ולהלן הקדימו תחילה והוא תמוה. ונראה, דהנה מצינו במצרים כשטבעו בים סוף דכתיב שם ג' לשונות ירדו במצולות כמו אבן, יאכלו כקש, צללו כעופרת, ואמרו רז"ל הרשעים כקש , הולכין ומטורפין עולין ויורדין, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת שנחו מיד. ולפי זה כאן במי המבול בודאי היה ראוי לו לאדם להיות נענש ולהתייסר ביסורים קשים יותר משאר בעלי חיים, כי הוא בעל בחירה ובעל שכל, ולפיכך כשבא הכתוב להודיע סדר גויעתם האיך היה, פרט תחילה שאר הנבראים, שמתו תחילה, ואח"כ כתב את האדם שמת לבסוף, משא"כ בפסוק אחריו שלא בא להודיענו סדר המיתה, כי אם לומר שנמחו כל הנבראים וישאר אך נח, חשב את האדם בתחלה, כי הוא החשוב שבנבראים ועיקר בריאת העולם, ושאר הנבראים טפלים לו.

(תורי זהב)

וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. ג' במסורה א' דין, ב' משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם, ג' להודיע לבני האדם, ונל"פ דהנה לכאורה למה הוצרך ה' לירד לראות הלא הכל צפוי וגלוי לפניו ית', רק הענין הוא שהקב"ה עשה זאת כדי שילמדו ממנו בני האדם שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות, וזאת תהיה תורת המסורה "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם" ולכאורה קשה הלא "משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם" וא"כ למה הוצרך לירד, והתי' הוא "להודיע לבני האדם" שצריך דרישה וחקירה במשפט. **(ראשי בשמים)**

דורש טוב

צהר תעשה לתבה, כתב רש"י יש אומרים 'חלון', ויש אומרים 'אבן טובה' המאירה להם.

ויש לומר דשני הי"א ברש"י הולכים לשיטתם, במחלוקת שהביא רש"י קודם (פסוק ט') **צדיק תמים היה בדורותיו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח** כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, **ויש שדורשים אותו לגנאי** לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

לדעת הדורשים לשבח, אפשר לפרש צהר 'חלון', שהותר לו להסתכל בחלון ולראות את הרשעים אובדים. **אולם לדעת הדורשים לגנאי,** שרק כנגד בני דורו נחשב לצדיק, **אי אפשר לפרש צהר 'חלון', שאינו ראוי לראות בפורענותם,** כמ"ש אצל לוט (יט, יז) אל תביט אחריך, ומפרש רש"י אל תביט אחריך, אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול. לכך פירש דצוהר היינו 'אבן טובה', שמאירה רק לפנים, אולם להביט החוצה אי אפשר ודפח"ח.

רבי שלמה קלוגער ז"ל

פירוש המילה 'תולדות' / באיזה זכות ניצלו בניו, בזכותם או בזכות נח

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ
וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת: (פרק ו פסוקים ט – י)

אלה תולדות נח[א]. טעמו פירשו כו (הרמב"ע והרד"ק) קורותיו כטעם מה ילד יום (משלי כז ו), וימנו מלך כל הפרשה[ב]. ומינו נכון בעיני, כי מין קורות המלמד תולדותיו[ג]:

והנכון שהוא כמשמעו, כמו אלה תולדות בני נח (להלן י ו), ואלה תולדות ישמעאל (להלן כה יב), ימחר אלה תולדות נח שם חם ויפת. מלכל החזיר "ויולד נח" כעכור שהספיק וחמר נח מיש לזיק תמיס היה, להודיע למה לוהו בתיבה. ולף על פי שכבר למר למעלה (ה לב) ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת, חזר להזכירם פעם אחרת להגיד כי לא היה בכלל אחותיו שיולידו בנות ובניס. וזה טעם "שלשה בניס", כי יזכיר מספרם לומר כי אלה שלשה לבדם היו תולדותיו[ד] ונצלו בזכותו[ה] ומאלה נפלה כל הארץ:

מעשה חש"ב

א יבאר פירוש המילה 'תולדות', דאם נאמר כפשוטו שהכוונה לבניו, אם כן צריך ביאור הרי אינו מבואר בפסוק זה בניו רק בפסוק הבא. וכן למה נאמר אחר כך עוה"פ 'ויולד נח', ועוד שכבר הוזכר בפרשה הקודמת 'אלה תולדות נח שם חם ויפת'.

ב דעת האבן עזרא כי כוונת הכתוב 'תולדות', אינו כפשוטו בניו של נח מכח הטעמים דלעיל, אלא 'תולדות' היינו קורותיו, המקרים והמאורעות שעברו על נח, בניית התיבה והצלתו מן המבול. ולפי"ז א"ש כל הדיוקים דלעיל, דלכן לא נאמר כאן שמו של בניו, שאינו מדבר מבניו כלל, ורק בפסוק ב' שמיירי מבניו כתוב 'ויולד נח', וכן א"ש למה הוצרך לחזור ולומר בניו של נח, הרי כבר נכתבה בסוף פרשת בראשית, דכיון שמספר כאן המאורעות של נח סיפר נמי שהיו לו שלשה בנים.

ג פירוש, כי הדברים שקורה להאדם שלא עשה אותו מרצונו, אינו ראוי לייחס אותו 'תולדותיו', ולכן אין המבול נקרא תולדותיו של נח, שהרי לא הוא הביא את המבול. והראיה מהכתוב 'מה יולד יום', התם שאני דהתם אינו מייחסו אחר האדם, אלא אחר הזמן, שהזמן מוליד המאורעות שנעשו באותו הזמן.

ד רבינו מפרש 'תולדות', כפשוטו, בניו של נח, והטעם שלא נאמר בפסוק זה שמותיו של בניו, משום שהפסיק הכתוב לומר נח איש צדיק כדי להודיע למה צוהו לבנות התיבה. וכיון שהפסיק בזה, כתב עוה"פ 'ויולד נח', ושם כתוב שמותיו של בניו. והקושיא למה הוצרך כלל לומר בניו של נח, הרי כבר נכתבה בסוף פרשת בראשית, ללמד שלא היה כאבותיו שהולידו בנים ובנות רבים, אלא שהיה לו רק שלשה בנים, ומהם נפצה כל הארץ לאחר המבול. ולכן נאמר המספר ויולד נח 'שלשה' בנים.

ה מבואר בדברי רבינו כאן שבניו של נח נצלו בזכות נח מהמבול. וכ"כ רבינו לקמן (פרק ז פסוק א) "בא אתה וכל ביתך אל התיבה, עשה נח את התיבה ימים רבים קודם המבול, וכאשר קרב עת המבול בחודש השני בעשור לחדש, חזר וצוהו שיבוא הוא וכל ביתו בתיבה, הוא שאמר לו בראשונה 'אתה ובניך ואשתך ונשי בניך', והודיעו כי **'בזכותו לבדו'**, ינצלו, שלא אמר 'אותכם ראיתי צדיקים לפני'". וחזר וכתב כן (פרק ח פסוק א) "ויזכר אלקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה, הזכירה בנח מפני שהיה צדיק תמים וכרת לו ברית להצילו, ונח יכלול זרעו אשר אתו שם, ולא הזכירם כי **'בזכותו'** ניצולו".

אמנם רבינו כאן (פרק ו פסוק ט) בהמשך הכתוב כתב שני פירושים באיזה זכות ניצולו בניו של נח, האם בזכותם או בזכות נח, ולא הכריע ביניהם וז"ל "והנה אחר שהיה נח צדיק ואיננו ראוי ליענש, גם בניו וביתו ראוים להנצל, כי היה עונש עליו, אם יכרת זרעו. או יאמר כי הוא צדיק שלם, וגם בניו וביתו צדיקים, כי הוא למדם כענין שכתוב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו'". וכ"כ רבינו בדרשת תורת ה' תמימה "והצלת נח בצדקתו ובניו ונשותיהן בזכותו, או בזכותן **גם כן**, שהצדיק מצוה את בניו ואת ביתו לשמור דרך ה'".

וּמִכָּל הָחַי מִכָּל בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ:
(פרק ו פסוק יט)

מבאר, איך נכנסו כולם בתיבה

מכל בשר וגו'. יתוע כי החיות רבות מאד, ומהן גדולות מאד כפילים וכרממים וזולתם, והרמש הרומש על האדץ רב מאד. גם מעוף השמים מינים רבים אין להם מספר, וכמו שאמרו רבותינו (חולין פג:) מאה ועשרים מיני עופות טמאים יש במזרח וכלם מין חיה הם, ולעופות טהורים אין מספר. והנה יתטרך להביא מכלם שיולידו כמותם. ומאשר תאמוף לנכלם מאכל אשר יאכל לעשנה תמימה, לא תביל לותם התיבה הזאת, ולא עשר כיולא בה. אכל הוא גם, החזיק מועט את המרובה:

אם כבר הוצרך גם למה הוצרך לעשות תיבה גדולה

ואם תאמר יעשנה קטנה ויסמך על הגס הזה. למה השם יתברך לעשותה גדולה כדי שיכלו לותה בני דורו ויתמהו בה ויספרו עליה וילכרו בענין המבול וכנוס הבהמה והחיה והעוף לתוכה, לולי יעשו תשובה. ועוד עשו לותה גדולה, למעט בגס, כי כן הדרך בכל הניסים שבתורה או בנביאים לעשות מה שביד אדם לעשות, והשאר יהיה בידי שמים[א].

באיזה אמות מיירי

ואל תתפתה לאמר (רמה רמב"ע להלן פסוק טז) כי היו שלש מאות אמות באמות של גח, והיה גדול, שאם כן היו גם המנעים גדולים, גם החיה והעופות כדורות השם גדולים על שלקה העולם במבול. ועוד כי האמות אמות התורה הנה[ב]:

... תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר וּנְקֵבָה יִהְיוּ: (שם)

תביא אל התיבה להחיות אתך[ג]. לותו שיתעסק ויעזור לותם הוא בכניסתם בתיבה, ושאתאל בהם שיחיו, כאשר יתאל בנפשו[ד]:

מעשה חש"ב

ואפשר לומר שאפילו לפי הפירוש שהיו צדיקים, אין כוונתו לומר שניצלו 'רק' בזכות עצמן, אלא שבשביל שהיו צדיקים עזר להם זכותו של נח. שאילו היו רשעים לא היה מהני זכותו של נח. וזה מדויק בלשון רבינו 'או בזכותם גם כן', שזכותם עזר להם גם כן שינצלו בזכות נח.

והנה סברא זו שכתב רבינו 'כי היה עונש עליו אם יכרת זרעו', הרי הוא כמו שכתב רבינו (פרשת וישלח פרק לב פסוק יג) וז"ל ועוד כי שם נאמר לו 'והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וגו', ואם יהיו בניו נופלים בחרב אחיו, אין הבטחה הזאת קימת".

א **תמצית הדברים:** לפי ריבוי מיני החיות שנכנסו לתיבה, ובפרט לפי גדלם של החיות הגדולות כפילים וראמים, לא היה ראוי בדרך הטבע שיכנס כולם, אלא היה גם שהמועט החזיק את המרובה. ואם תשאל אם כן שכבר הוצרך להיות ע"פ נס, היה יכול לעשות תיבה קטנה ויסמוך על הנס, ומבאר רבינו ב' טעמים: א. שרצה הקב"ה שיעשנה גדולה כדי שיראו אותו בני דורו, וידברו בענין המבול וכינום הבהמה והחיה והעוף לתוכה, אולי יעשו תשובה. והוא כעין דברי רש"י (שם פסוק יד ד"ה עשה לך תיבת) על עצם עשיית התיבה, וז"ל "הרבה רווח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה. כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם: עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו". ב. שכן דרך בכל הניסים לצוות על האדם שיעשה ככל יכלתו בדרך הטבע, והשאר יהיה על ידי הנס.

ב **תמצית הדברים:** אין לומר שהאמות המוזכרות בפרשה הן כמידת אמתו של נח שהיה מידות גופו גבוהה מאוד, ולפי גודל האמות הללו יתכן שנכנסו כולם לתיבה בדרך הטבע, משום שני דברים: א. דמסתבר לומר כמו שנח היה גבוה, כמו כן החיות והעופות היו גבוהים באותו יחס, וא"כ שוב אין מקום לכולם להכנס בדרך הטבע אל התיבה. ב. שכל האמות הנזכרות בתורה, אמות התורה הן, ולא האמות שהיו לפני המבול. אע"כ כמו שכתב רבינו מקודם שהיה נס מועט שהחזיק המרובה.

אמנם דעת האבן עזרא (לקמן פסוק יט) שיתכן שבהיות קומת נח גדולה מקומתינו, גם האמות המוזכרות בפרשה הן כמדת אמתו.

ג בפסוק הבא כתוב 'יבאו אליך להחיות', ומפרש רבינו שמעצמם יבואו אליך, וא"כ צ"ב למה כתוב כאן 'תביא', שמשמע שנח יביאם אל התיבה. וכן צ"ב דכאן כתוב להחיות 'אתך', ושם כתוב רק 'להחיות'.

ד פירוש, שלאחר שיבואו מעצמם עד התיבה, יעזור הוא בכניסתם אל התיבה, ובזה מדוייק הלשון 'תביא אל התיבה'. ומה שכתב כאן להחיות 'אתך', הכוונה שישתדל בהם שיחיו כמו שמשתדל בנפשו. משא"כ בפסוק הבא שנאמר 'להחיות' הכוונה שהם באים להנצל ולחיות להם זרע.

שיר השירים אשר לשלמ"ה
נוה הצדק צב"י תפארתו

בתודה וקול זמרה, ובאותות כבוד והוקרה, נשגר בזאת השורה, ברכת מזל טוב בשבח ובשירה, אל מעלת כבוד ידידינו היקר האי צנתרא דדהבא, עושה ומעשה למען מוסדותינו הק' בהתמסרות עצומה ורבה, נושא בעול קיום והחזקת המוסדות ברוח נאמנה, רודף צדקה וחסד בכל עת ועונה, שלמ"ה שמו ושלימה משנתו, לחן ולכבוד צב"י תפארתו, כשמו כן תהילתו

הרבני החשוב הנעלה והנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר שלמה צבי עקשטיין הי"ו

חבר הנהלת מוסדות יתב לב באר"ק

לרגל אירוסי בנו נ"י למז"ט בשעטו"מ

ובהאי עידנא דחדוותא, נשגר לו כסא דברכתא, על אשר בנוסף לפעולותיו הברוכים חשיכה כאורה, התמסר לתלמידי ישיבה"ק ברוח נאמנה ומסורה בשבת "ישיבה של מעלה" בעיר האבות סיגוט

ויה"ר שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק יצ"ו

מצות שילוח הקן וסגולתה (ה)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת כי תצא מבואר בפסוקים המצוה של מצות שילוח הקן, אשר הכתוב מבטיח שמצוה זו סגולה היא לאריכת ימים, (דברים כב, ז) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. וכבר הי' מאמרינו לבאר קצת גדר מצוה זו וסגולתו, ובאמת תלי"ת כבר יצא בזמנינו כמה ספרים חשובים על מצוה זו כל אחד ע"פ דרכו בקודש, וממש ליכא מה להוסיף בזה, אולם נבאר קצת הענין בקוצר כדרכינו בגליון זו, וכדאי לעיין בזה יותר בספרים המיוחדים לזה, ותן לחכם ויחכם עוד. וכעת נמשיך לבאר החיוב של ברכה על מצות שילוח הקן, וברכת שהחיינו.

יש מו"מ בפוסקים אי מברכין על מצות שילוח הקן, דלפי יסוד הראב"ד שמבאר הכללים בספרו 'תמים דעים' (סי' קע"ט) אימתי מברכין על המצוה ואימתי אין מברכין, מתבאר דצריך לברך, וזת"ד: דהכלל בזה שכל מצוה שאינה בינו לבין עצמו אלא תלויה באחרים כגון צדקה והשבת אבדה אין צריך לברך עליהם, וכל מצוה שהיא בינה לבין עצמו כגון סוכה ולולב ושופר וציצית והדומות להן צריך לברך עליהן, 'ומשום זה צריך לברך **בשלוח הקן** ובמעקה ובפדיון הבן' עי"ש, וכן מבואר ב'רוקח' (שס"ז), ועוד.

אולם בשו"ת ה'רשב"א' (סי' י"ח) מבאר יסוד אחר אימתי מברכין ואימתי אין מברכין, וז"ל: "וכן כל מצוה שהיא באה מתוך עבירה כגון השבת הגזילה וחזרת הריבית **שלא ציונו לגזול כדי להשיב, וליקח האם כדי שנחזור ונשלח אותה, ועל כיוצא באלו אין מברכין**" עי"ש באריכות. ומביא שם דכך השיב הרב דבי יוסף אבן פלט ז"ל להראב"ד, ונתבאר שיטה זו ב'אבודרהם' בארוכה בשער השלישי. וע"ע ב'ברכי יוסף' (סי רצ"ב), וכן מבואר ב'ארחות חיים' לרבי אהרן הכהן מלוניל (הלכות ברכות סי' ע"ב) וב'אהל מועד' (שער הברכות דרך ראשון נתיב ב'), ובספר 'המאורות' (ברכות ס:), וספר 'המנוחה' לרבינו מנוח בן יעקב מנארבונה (הלכות ברכות פרק י"א), וב'בעל העיטור' (שער הציצית שער ג').

ובאמת כ"ז צריך עיון דלכאורה ליכא שום עבירה הכא, וכן הקשה הראב"ד לר' יוסף בן פלט, מובא שם באבודרהם, וז"ל: "אמר אברהם הא לא מחוורתא שאם נטלה ע"מ לשלחה מאי עבירה איכא", עי"ש, והאריכו האחרונים בזה ואכ"מ להאריך בזה.

אולם ב'ערוך השלחן' (שם) כתב, וז"ל: "דכוונת הרשב"א הוא דודאי אם אוחזה כדי לשלחה מברך, אך אם נוטלה עתה כדי לשלחה לאחר זמן דגם בזה קיים העשה כמו שנתבאר, מ"מ בשעת מעשה עשה עבירה ולכן לא יברך אח"כ כשישלחנה והוי כהשבת הגזילה, ולפי זה אדרבא ראיה מהרשב"א דאם עשה המצוה כתקונה יברך עליה", עי"ש.

עוד טעם מצינו בראשונים על מה שאין מברכין על מצוה זו, וב'רבינו בחיי' פ' תצא מצינו ביאר בזה, וזל"ק:

"והחכמים ז"ל **תקנו ברכה בכולן ולא תקנו בזו לפי שאינה מצוה מחוייבת כמו שאר המצות** ואינו חייב אחריה במכוון, אלא כשיזדמן לו", עי"ש. וכן ביאר ב'מאירי' (מגילה כא:), וזל"ק: "וכמה מצות נעשית בלא ברכה עשיית מעקה וכו' ושלוח הקן, אלא שיש מי שכולל בזה שלכל אלו אינן חובה קבועה על אדם אלא כשיזדמן אותו ענין לידו ובכל כיוצא בזו אין ברכה", עי"ש.

וב'פתחי תשובה' (סק"ב במאמר המוסגר) מביא משו"ת 'תורת נתנאל' לבעל קרבן נתנאל, דהטעם דאין מברכין דשמא יהיו הבצים מוזרות ויברך ברכה לבטלה, וב'ערוך השלחן' שם תמה ע"ז, וז"ל: "ואין כדאי לשומעם דא"כ לא נברך על תפילין שמא נפסל אות אחד וא"ת דמעמידין על חזקה א"כ גם כאן כן", עי"ש.

ובשו"ת 'בנין ציון החדשות' לבעל הערוך לנר (סי' י"ד) כתב כעין זה, וז"ל: "ובזה יש ליתן טעם ג"כ שלא מברך על שלוח הקן, דבשעה שמברך עובר לעשייתה יש ספק שמא תפרח האם מאליה מעל הקן מבלי שישלחנה והוי ברכה לבטלה", עי"ש.

ולהלכה מבואר בספר 'פאת השולחן' להגאון ר' ישראל משקלוב ז"ל (הלכות ארץ ישראל פ"ג) דמברכים על מצוה זו. וכן ב'ערוך השולחן' (יו"ד סי' רצ"ב סעיף י') וז"ל: "ונראה פשוט שחייב לברך בשעת שילוחה אקב"ו על שילוח הקן", עכ"ל. וכן כתב בחו"מ תכ"ז סעי' י'.

אולם ב'ברכי יוסף' שם מסיק בזה"ל: "מ"מ לענין דינא פשיטא דנקטינן שלא לברך כיון דאיכא כמה רבוותא שכתבו בפירוש שאין מברכין והכי נקטינן", עכ"ל, וכן נהגו רוב גדולי ישראל. גם מרנן רבותינו הק' זיע"א נהגו כן, מכמה ספיקות בחיוב המצוה, וכן נוהג כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שלא לברך על מצוה זו מספק על טהרת העוף.

וב'בית לחם יהודה' (רצ"ב) מסיק בפשרה, וזל"ק: "ואם מברך על מצוה זו יש מחלוקת הפוסקים לכן נראה שיכול לברך בלי שם ומלכות", עי"ש. וכן בשו"ת מהר"ם שיק (סי רצ"ט) מסיק דיש לברך בלי שם ומלכות, או יברך בהרהור, דלפי מה שביאר הפמ"ג בפתיחה כוללת דלשיטת הרמב"ם לענין ברכה אמרינן דהרהור כדיבור דמי, אבל לענין איסור ברכה לבטלה אינו כדיבור עי"ש.

כ"כ יש מו"מ במצוה זו אי מברכין שהחיינו עליה, דבשו"ת 'סמא דחיי' (סימן ג) כתב שיברך שהחיינו, וזת"ד: "בני"ד שהוא מצוה שאינה תדירה ומצוי' בכל עת הרי הוא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן שצריך לברך שהחיינו, וכמ"ש ה'רמב"ם' בסוף ה' ברכות שכל מצוה שאינה תדירה ומצוי' בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן מברך שהחיינו יע"ש, וגדולה מזו מבואר בפוסקים (עי' ב"י או"ח סי' רכ"ג) דבכלים חשובים קצת כגון מלבושים של בגד צמר דמי לדבר הבא מזמן לזמן דסתם בני אדם לפרקים מועטים מתחדשים, ואפילו רב שרירא הגאון שכ' דלא סמכינן עלה, דאמרינן בהרואה דמברך על כלים חדשים מצי סבר הכא דמברכין, הרי לך בהדיא דמלבושים של צמר דשכיחי טפי ומצויים יותר מזמן לזמן, כ"ש שבנ"ד שאינה מצויה בכל עת שצריך לברך שהחיינו בכל פעם ופעם לפי דברי הרמב"ם וכו', עי"ש.

וב'ברכי יוסף' (שם סק"ב) כתב בזה"ל: "אין לברך שהחיינו על מצוה זו כמתבאר ממ"ש הרב ש"ך ס"ק ה' וה'פרי חדש' גבי כיסוי לעיל סימן כ"ח, ודלא כמ"ש בשו"ת סמא דחיי סימן הנזכר לברך, ומיהו לפי מה שהכריע הרב מהר"י בספר כרתי ופלתי לעיל סימן כ"ח כרתי סק"ג דשאני ציצית ותפילין דחייב לקיימם משא"כ כיסוי דאינו מחוייב להמציא עצמו לשחוט ולכסות, ורוב ישראל אין שוחטין ומכסין, ולכן כשבא מצות כיסוי לידו יברך בשמחה, עכ"ד, כל שכן דיברך על מצות שלוח הקן דרובא דרובא אינם מקיימין אותה, אמנם מידי ספיקא לא נפקא וספק ברכות להקל", עי"ש.

וכן נפסק להלכה ב'ערוך השלחן' (סעי' י'), וז"ל: "אך ברכת שהחיינו נ"ל דלא לברך שהיא מצוה שאין בה שמחה ואינה מזמן לזמן", עי"ש. וכן נהגו מעולם דלא ברכו שהחיינו על מצוה זו.

חוקים לחורתם

הלכות ודינים, פסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים ומעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני הזכרת ותן טל ומטר

בן א"י בחוץ לארץ [לאחר ז' חשון ולפני ס' יום שאחרי התקופה]

אם יצא מארי' לאחר ז' חשון - ממשיך לומר בחו"ל ותן טל ומטר.

ברכי יוסף (סי' קי"ז סק"ו) והטעם כתב שם בכדי שלא יהא נראה כחוכא ואיטלולא שהתחיל לשאול ואח"כ מפסיק, ומובא בשע"ת (סק"ב), וכן פסק בשו"ת מנח"י (ח"י סי' ט'), ובפרט אם דעתו לחזור לא"י תוך שנה דאז יש לצרף דעת הפר"ח שבן א"י בחו"ל שדעתו לחזור לא"י תוך אותה שנה שואל שם מטר אף שיצא מא"י לפני ז' חשון, כיון דיצטרך לגשמים באותה שנה, ואם יש לו אשה ובנים בא"י יש לצרף גם דעת המוהריק"ש בהגה ודעת ההלכות קטנות דשואל מטר כיון דאשתו ובניו צריכים לגשמים כבר עתה דהם בא"י.

ובשו"ת שבה"ל (ח"י סי' כ"ב) הביא דברי הברכ"י והוסיף דמכל מקום נכון לשאול רק בברכת שומע תפילה כיון שמצד מטבע ברכת השנים לא חייב בחו"ל, רק הוא מתפלל על בני א"י א"כ מקומו בשומע תפילה, דלכו"ע יכול אדם בחו"ל [ואפי' בן חו"ל ממש] להתפלל בשומע תפילה על בני א"י.

ואם יצא מארץ ישראל לפני ז' חשון - ינהג כמו בחוץ לארץ ואינו מתחיל לשאול טל ומטר וממשיך לומר ותן ברכה.

דנחלקו האחרונים בזה דדעת הפר"ח דתלוי בזמן שדעתו לחזור לא"י דאם דעתו לחזור לא"י בתוך אותה שנה אז שואל מטר דכיון דיצטרך לחזור לא"י באותה שנה נמצא דהוא צריך לגשם בא"י, משא"כ אם אין דעתו לחזור אז דינו כחו"ל ואינו שואל.

ודעת המוהריק"ש (בהגה"ה ערך לחם) מובא בהלכות קטנות (ח"א סי' ע"ד) ומובא בבאה"ט (סק"ד) לחלק בין היכא שיש לו אשה ובנים בא"י דאז שואל מטר כיון שאשתו ובניו הנמצאים בא"י זקוקים לגשמים לבין היכא שאין לו אשה ובנים בא"י דאז אינו שואל מטר, ובתשו' הרדב"ז (ח"ה ב' נ"ה) כתב כבר כשני סברות אלו.

אולם דעת הברכ"י (סק"ד) דאינו שואל מטר כיון דהוא יחיד בחו"ל ואין היחיד שואל וכן הביא שם בשם כמה פוסקים, ובמשנ"ב (סק"ה) נוטה לדבריו, וכן פסקו כמה אחרונים קצוה"ש (סי' כ"א י') דינים והנהגות לחזו"א (פ"ד הל' כ"ה) שו"ת מנח"י (ח"י סי' ט') שו"ת שבה"ל (ח"י סי' כ"ב).

ויש שנוהגים באופן זה לשאול מטר בברכת שומע תפילה.

מובא שכן אמר רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל זי"ע לאנשי אר"י ששהו בחו"ל שיאמרו בברכת שומע תפילה, מובא בשולחן מלכים מפי הגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א וכ"כ בשו"ת חשב האפוד (ח"ג סי' ז') דבכדי לצאת ככו"ע יאמר בשומע תפילה, ויכוין שהוא מתפלל על מטר בשביל א"י.

בן חו"ל הנמצא בא"י

בן חו"ל הנמצא בארץ ישראל - להרבה פוסקים ינהג ככני אר"י וישאל מטר כברכת ברך עלינו.

ברכ"י שם, כיון דהוא צריך למטר באותם הימים שהוא נמצא באר"י, ובדעת הפר"ח דלעיל אינו ברור מה דעתו כאן, דהוא כתב רק לגבי בן א"י בחול דתלוי בזמן שדעתו לחזור, ולא כתב לגבי בן חו"ל באי"י, אולם במשנ"ב כשהביא דבריו מבואר שדין שניהם שוה וא"כ לדבריהם תלוי דאם דעתו לחזור דאז אינו שואל מטר, ואם אין דעתו לחזור אז שואל מטר, אולם למעשה נקטו האחרונים כהברכ"י, וכן מובא למעשה במרא דשמעתתא, שו"ת קנה בושם (ח"א סי' י'), והוא כתב שם דבבן חו"ל בארץ ישראל כו"ע יודו להברכ"י דשואל כאנשי המקום ועי"ש שהביא ראיה לזה.

ויש אומרים דיאמר רק בברכת שומע תפילה.

בשולחן מלכים הובא שהגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א אמר לכ"ק מרן רבינו שליט"א בענין זה ששואלים בברכת שומע תפילה, וכן מובא שם דרבינו שליט"א בעת ביקורו בא"י בתקופה זו היה נמנע מלהתפלל לפני העמוד מחמת זה, וכנראה שלא שאל מטר.

וכשחוזר לחו"ל יאמר ותן ברכה ככני חו"ל.

ואף דהבאנו לעיל בשם הברכ"י דאם התחיל לשאול מטר לא יפסיק דיהא נראה כחיכוכא וטילולא, זהו דוקא בבן א"י שיצא לחו"ל ולא בבבן חו"ל ששהה באר"י וחזר, כן הסכים בשו"ת מנח"י הנ"ל לדעת השואל, והסברא בזה דדוקא בן א"י דשייך לומר שהוא נגרר אחר מקומו, משא"כ בבן חו"ל דהטעם דשואל מטר בא"י אינו אלא משום שצריך לחיי שעה אין שייך זה.

ש"ץ המתפלל לפני העמוד

שליח ציבור שמתפלל לפני העמוד - כשמתפלל חזרת הש"ץ אל ישנה ממנהג המקום, ויאמר כפי מה שנוהגים באותו המקום שהוא נמצא, אף אם בתפילת לחש הוא נוהג שלא כמנהג המקום

ברכ"י (סק"ח), דכיון שחוזר שמו"ע בשביל הציבור לכן יאמר כהציבור. וכן נהג רבינו שליט"א בעת שהותו באר"י בשנת האבל לפטירת אביו רבינו הק' בעל ברך משה זי"ע.

עיר קרן הבנין
שירו לו שיר ציון
מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר את ברכיתינו בהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו פה עיר הקודש, ועומד ליגינה במדת הנידש, יום ולילה לא ישבות בפעולותיו הכבירים, בתבונתו יזרח אור לישרים, שמו הטוב נודע בשערים, כש"ת
ה"ה כש"ת מו"ה
יואל שמעון הכהן רובין
הי"ו
מגדולי עסקני וועד קרן הבנין דקהלתינו ומוסדותינו הק' פעיה"ק ת"ו
לרגל שמחת אירוסי בנו למז"ט
החתן מנחם יודא הכהן נ"ו
עב"ג הכלה החשובה שתחי'
תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקריב היתים, לתשועת עולמים, ויתחזינה עינינו, בביאת גיאלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה ביתינו אמן.
המברכים בהוקרה והערכה
וועד קרן הבנין
פעיה"ק ירושלים תיבב"א

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו ע"י מרן
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוחשעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

עבירות שבין אדם לחבירו (ג)

א] אין לפייס חבירו בשעת כעסו אלא ימתין עד שישכך וינוח מכעסו ואז יפייסנו (א)

ב] אך אין להמתין יותר מדאי ותיכף כשיוכל לפייסו יפייסנו ולא ידחנו לזמן אחר (ב) אמנם אם אין בידו ולא הגיע לכך עכ"פ לא יתאחר יותר מערב יו"כ (ג)

ג] אם הקניט את חבירו בדברים חייב לפייסו אפילו אם חבירו גם כן הקניט אותו והשיב לו בחירופים וגידופים מכל מקום חייב לפייסו (ד)

ד] צריך לבקש מחבירו מחילה דהיינו ריצוי דברים ואינו יוצא ידי חובת פיוס בקניית עליה לחבירו אפילו אם חבירו אומר לו על זה יישר כחך (ה) אכן אם הנפגע גילה דעתו שנתפייס על ידי המתנה ודאי שנמחל לו

ה] שיעור הפיוס נראה שהוא לפי גודל הפגיעה בחבירו שאין טבע של הנפגע בפגיעה גדולה למחול בפיוס מועט אלא צריך לקבל פיוס רב (ו) וזאת יעשה הפוגע על מנת שיראה את חרטתו וצערו וגם על ידי שיכניע עצמו לגמרי לנפגע (ז) והן על ידי ריבוי דברים בבקשת המחילה (ח) ויש עוד אופנים להרבות בפיוס כמו נתינת מתנות (ט) ונתינת כבוד (י)

ו] אם זה שפגע בחבירו אינו מתעורר מעצמו לבוא לבקש מחילה יש לו להנפגע להמציא עצמו למי שפגע בו כדי שיתעורר לבקש ממנו מחילה (יא)

ביאורים והוספות

(א) אבות (פ"ד י"ח) אל תרצה את חבירך בשעת כעסו ובגמ' ברכות (ז' ע"א) ורמב"ם (דעות פ"ה ז') והטעם כתב רש"י באבות שם "אל תרצה דאינו מועיל לך שאיננו מקבל ריצוי מתוך רתיחתו" וראה ברבינו יונה ומאירי שהוסיפו שלא רק שאין דבריו מועילים אלא אף יכולים להגדיל כעסו ומכל זה מסתבר שפיוס בשעת כעסו לא נחשב פיוס כלל וכ"כ בבן יהוידע ברכות (ז' ע"ב) ויש שהוסיפו לומר שהמפייס בשעת כעס אף אם ישיב לו הנפגע שהוא מוחל לו יש לחוש שאין זה אלא מן השפה ולחוץ ונתכוון רק להרחיקו מעליו ואין זו מחילה

(ב) מקור חיים (סימן תר"ו) וערוך השולחן (סק"ב) ובאמת מלבד זאת שכל תשובה יש להקדימה לאלתר עוד יש כאן סיבה נוספת להזדרז שהרי כפרתו תלויה בפיוס חבירו ושמא כשירצה לפייסו לא ימצאהו שאין זה כעבירות שבין אדם למקום שהקב"ה מצוי לאדם בכל עת ובכל מקום שיחפוץ לשוב כ"כ החפץ חיים בשיחותיו ועוד טעם בדבר כי אם ידחה את הפיוס לערב יום כיפור עלול חבירו להרגיש שלא אכפת לו באמת על שפגע בו אלא רק רוצה שתהיה לו כתיבה וחתימה טובה ויכביד עליו להתפייס

(ג) מ"ב סי' תר"ו סק"א והטעם דאז מחוייב לתקן הכל ולטהר עצמו מכל עוונותיו

(ד) שו"ת זכרון יהודה סימן ר"א ובמקור חיים לבעל החוות יאיר כתב דבכה"ג אם פייסו ע"י שקנה לו עליה בבית הכנסת והלה אמר לו יישר כחך די בכך

(ה) הגהות מקור חיים והטעם כי אין דרך הנפגע למחול עד שיתפייס על ידי דברי חרטה ובקשת מחילה ממש

(ו) וכדוגמת מה שמצינו בתשלומי בושת (ב"ק צ') שהם לפי גודל הבושה דתלוי בחומרת המעשה ולפי גודלו של הפוגע והנפגע וראה לשון הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ט') "אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחל לו" ומבואר בדבריו שהריצוי אינו ממון ואינו בקשת מחילה אלא נראה דכוונתו שיאמר שמתחרט על מעשיו ובהמשך לשון הרמב"ם "ואפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו" והלשון "לפגע בו" מורה על בקשה יתירה וכמו שמצינו (שמואל ב' כ"א ד') בדוד כשפייס את הגבעונים אמר להם "מה אתם אומרים אעשה לכם" היינו שלפי חומרת הפגיעה לא התפייס בדברי פיוס הרגילים אלא שהראה להם שמוכן לעשות להם הכל על מנת שיזכה למחילתם

(ז) וכמו שמצינו במעשה דרבי אליעזר בן רבי שמעון בגמ' תענית (כ' ע"ב) "ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נעניתי לך מחול לי" ובספר חסידים (סי' י"א) שהזכיר צורת בקשת המחילה "מתחרטין ומבקשים מחילתו ואומרים לקבל דין עליהם ככל אשר יגזור עליהם" שהמפייס מראה את גודל הכנעתו שמוכן לעשות ככל אשר יאמרו כדי שימחול לו

(ח) כלשון הרמב"ם (ב' ט') "ולפגע בו" וריבוי זה אפשר לעשותו הן בעצם לשון הבקשה כמו אני מבקש ממך מאוד אנא בכל לשון של בקשה וכדומה והן בהוספת טעמים לבקשה תרחם עלי תעשה עמי חסד עשה למען כבוד אבי ראה ברכות כ"ח

(ט) כמו שמצינו באבימלך (בראשית כ' י"ד) ויקח אבימלך צאן ובקר ויתן לאברהם ופירש"י כדי שיתפייס ויתפלל עליו וכן מצינו ביעקב ששלח דורון לפייס את עשיו כי אמר אכפרה פניו במנחה ופירש"י אבטל רוגזו

(י) כמו שמצינו ביעקב שביקש לפייס את עשיו קראו אדוני והרבה בהשתחוויות וכן מצינו באמוראים (ב"ק פ' ע"ב) שנהג רב כבוד בשמואל אע"פ שהיה שמואל קטן ממנו משום דקללו עיי"ש ובנדרים (נ"ה) רבא מזג הכוס לרב יוסף כדי לפייסו וכן בסוטה (מ') רבי אבהו ליוה לרחב"א עד אושפיזיה כדי להפיס דעתו

(יא) מטה אפרים ס"ג וקיצור שו"ע סימן קל"א ס"ד ובגמ' יומא פ"ז שרב המציא עצמו לפני הטבח כדי שיבקש ממנו מחילה עיי"ש ובזמנינו אפשר לעשותו ע"י שיחפש איזה סיבה לדבר אתו בטלפון או לברכו בברכת יו"ט ומתוך כך יהיה לו אפשרות להיזכר לבקש מחילה

זכות הוצאות
הגליון בשבוע זו

נתנדב לעי"נ
ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מו"ה מאיר זעליג
ב"ר יחיאל מיכל
ריספלער ע"ה

ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מו"ה ירוחם פישל חיים
ריספלער הי"ו

נ"ט בר נ"ט [ר]

דגים שנתבשלו בקדירה של בשר האם הוה סכנה

מבוא: כתב בשו"ע (יו"ד סימן קטז) "צריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת".

בזמן הזה האם הוה סכנה

וראוי לציין שדעת המג"א (אוה"ח סימן קעג סק"א) שאפשר שבזמן הזה אין סכנה כל כך, דחזינן כמה דברים המוזכרים בגמרא שהם סכנה לרוח רעה ושאר דברים, והאידנא אינו מזיק דנשתנו הטבעיות, וגם הכל לפי טבע הארצות, והו"ד במשנה ברורה (סק"ג).

וכן הפתחי תשובה (שם סימן קטז ס"ק ג) הביא משו"ת חתם סופר (יו"ד סימן קא) שכתב שהרמב"ם לא הביא דין זה משום שנשתנו הטבעים לענין זה, וכתב שאף שאין לסמוך על זה למעשה להתיר משום דהה דבר שנאסר במנין, מ"מ הרווחנו שיצא מחמירת סכנתא, כיון שליכא סכנה בזמנינו, אלא הוה רק איסור קל דרבנן.

האם מהני ס'

ובט"ז (שם סק"ב) הביא מחלוקת האם נפלה חתיכת בשר בתוך קדירה שמבלים בה דגים, האם מהני ס' מהדגים נגד הבשר, שיהא מותר לאכול הדגים, או שחמירא סכנתא מאיסורא ולא מהני ס'. ולהלכה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סימן קיא אות ג) לענין ביטול בס' דפליגי הט"ז והש"ך אם מהני במקום סכנה בטול. כבר כתב החתם סופר (יו"ד סימן קא) דהעיקר דמהני ששים, וכמו שבכל האיסורים בבטול ס' הוא בטול המציאות. ואף דמצינו גם האסורים במשהו מכל מקום אין להחמיר בכזה. בפרט דלפי מה שכתב המג"א (או"ח סימן קעג) כל ענין סכנת בשר ודגים בזמן הזה הוא ספק גדול להלכה".

להעלות בשר ודגים בשלחן אחד

ולענין להעלות דגים עם בשר בשלחן אחד כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) "דבר פשוט שאין לחוש למש"כ בדעת תורה (ס"ק י"ג) בשם ספר קהל יהודה שאסור להעלות דגים עם בשר בשלחן אחד, וכן הקילו בזה כל הדורות. אבל נהוג הוא שלא מן הדין להביאם זה אחר זה דרך חומרא".

ונידון דידן באופן שלא נתבשל הבשר והדגים ביחד, אלא שנתבשלה הדגים בקדירה של בשר בן יומו, האם גם בזה יש משום סכנה, או בפליטות כלים ליכא משום סכנה.

דגים שנתבשלו בכלי של בשר בן יומו, מותר לאכול הדגים, ואין בו משום חשש סכנה של אכילת בשר ודגים. ויש מחמירים בזה[1].

וכיון שנקטינן שאין בפליטות של בליעות בשר בדגים משום סכנה, מותר מעיקר הדין אפילו 'לכתחילה' לבשל הדגים בקדירה של בשר בן יומו כשהיא נקיה היטב. אמנם יש מחמירים לייחד כלי מיוחד לבישול דגים, או להשתמש בכלי של פרווה, לחוש לדעת הסוברים שגם בפליטות טעם יש משום סכנה, או משום חשש שמא לא יהיה הכלי נקי לגמרי וישאר ממשות בשר. אמנם המנהג להקל בזה[2].

---

1 הט"ז (יו"ד סימן צה סק"ג) מקשה על מה דמבואר בשו"ע וברמ"א (שם) שדגים שנתבשלו בקדירה של בשר בן יומו מותר לאכלם בפני עצמו, ולפי השו"ע מותר לאכלו אף בחלב. ולכאורה הרי יש סכנה באכילת בשר ודגים כדנפסק בשו"ע (יו"ד סימן קטז) "צריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד מפני שקשה לצרעת". ומתרץ הט"ז שני תירוצים.

א. שהרמ"א והש"ע התייחסו כאן רק לדין נ"ט בר נ"ט, ולא לענינים אחרים הקשורים בזה. ומבחינת היתר נ"ט בר נ"ט מותר לאכול הדגים לפי הרמ"א, ולפי השו"ע אף בחלב. אמנם מפני הסכנה של אכילת דגים שנתבשלו עם בשר אסור לאכלו. וכן דעת המהרש"ל.

ב. שמפני הסכנה יש איסור לאכול דגים שנתבשלו עם בשר ממש, או שיש בהם תערובות בשר בעין, אבל בנידון דידן שאינו מבשל הדגים עם בשר בעין רק בפליטת טעם של בשר הבלוע בכלי, אין בזה סכנה. וכן הוא באו"ה (כלל לט) שבפליטת טעם מכלי אין סכנה. והט"ז נקט להלכה כתירוץ הב', והוכיח כן ממה שאמרו בגמרא דגים שעלו בקערה מותר לאכלו בכותח. וכן מזה שאמרו בגמרא דהרבה אכלו דגים שעלו בקערה של בשר ולא חששו לסכנה.

2 הטור (שם) כתב שיש מחמירים לייחד לדגים כלים לבד, אמנם הפוסקים לא הביאו להלכה. משמע שלא החמירו בזה. וכן מבואר בט"ז הנ"ל דבפליטת בליעות ליכא משום סכנה. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) "ובענין כלים מנהג העולם להקל לבשל דגים בכלי בשר ולהיפך. וגם בזה המדקדקים מייחדים כלי בשר ודגים לבשול לחוד".

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' יחזקאל שרגא פרידמאן ז"ל

בן ר' **שלמה שבתי** ז"ל

נלב"ע ב' חשון

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י נכדו

ידידינו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **יושע**

געלבשטיין הי"ו

ג' חשון

הגה"ק רבי ישראל מריזשין זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע נולד ביום ג' תשרי שנת תקנ"ז לאביו ר' שלום שכנא בן הרה"ק ר' אברהם ה"מלאך" בן הרה"ק רבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חוה בת הרה"ק ר' אברהם מקאריסטשוב חתן הרה"ק ר' נחום מטשערנוביל זי"ע.

הרה"ק מרוזין העיד על עצמו שיש לו נשמה של חזקיהו המלך, מובא בספר אבן שתיה בשם אחד מזקני החסידים ששבת אצל הרה"ק מרוזין, ואצל השלחן הטהור היו מסובים צדיקים מפורסמים ובראשם הרה"ק ר' יחיאל מיכל מקורימא זי"ע בן הרה"ק ר' הירש מענדל בן הרה"ק רבי ר' זושא זי"ע שהי' נמי כשותף להרה"ק מרוז'ין בעת צרה שישב עמו בבית הסוהר מחמת אותו עלילה שהעלילו על הרה"ק מרוז'ין, ובאמצע סעודת ליל שבת ראו איך שהרה"ק מרוז'ין לוחש דבר מה באזנו של ר' יחיאל ושמעו שאמר לו "כאשר אבוא לעולם העליון אתדיין עם אבותי הק' מדוע הביאו נשמה גבוהה כמותי לדור שפל כזה"

במעלליו יתנכר נער

מסופר שבהיותו ילד קטן הלך לשוק הטבחים והראה להטבחים מה כן לקנות כי זה יהי' כשר ומה לא לקנות כי זה יהי' טריפה, וכשמוע מזה אביו הוכיחו על זה ואמר לו שלא יעשה זאת כי התיקון של הבהמה היא ע"י שחיטה כשירה וע"י הברכה שמברכין על שחיטתו, וע"י אמירתו הוא מעכב התיקון מהבהמות הטריפות, אך הילד טען לעומתו ברוב תמימותו אבל הלוא התורה חסה על ממונן של ישראל ולמה יפסידו בלוקחם בהמות הטריפות.

כשהי' כבן ה' או בן ו' מצאו אביו פ"א לבדו מהלך בחדר אנה ואנה סופק כפיו ומתיפח חרש, שאלו אביו למה זה תבכה, עמד הילד ושתק ואח"כ אמר: אוי אבא מחשב אני לעצמי כמה פעמים הרימותי את ידי שלא לש"ש.

ידוע שכל ימיו עשה סיגופים קשים על גופו ואף שנהג עצמו במלבושי כבוד ומלכות אבל ידוע שמנעליו שהי' מזהב הי' פתוח מלמטה ודרך על ארץ ממש, והסיגופים אלו כבר התחיל משנות נעוריו וילדותו, כשהי' ילד קטן נתייתם מאביו ואחיו הגדול הרה"ק אברהם מפרוהביטש זצ"ל גידלו, פ"א ראתה אשת הרה"ק ר' אברהם איך שהילד מחזיק בידו חתיכת ברזל מלובן באש ושם אותו על גופו הק', הלכה וסיפרה לבעלה מה שראתה, ר' אברהם קרא לאחיו הילד ושאלו על זה ענה לו הילד "הנני מוכרח להראות להיצה"ר כי לא יפחידוני מאומה בדברים כאלו היינו בצער הגוף, כי אין לי שום עסק עם הגוף".

ימי ההילולא

א' מרחשון

- **רבינו יונה חסיד מגירונדי ב"ר אברהם** (שערי תשובה) - **ה"א כ"ד**
- **רבי שמעון הכהן שאטין ב"ר משה יחיאל** (כהנות עולם) - **תרכ"א**
- **רבי ארי' יודא לייב ב"ר ברוך אב"ד לאנצהוט - תקפ"ד**
- **רבי ישכר דוב בעריש ב"ר משה** (עבודת ישכר) - **תרל"ח**
- **רבי חנני' יו"ט ב"ר שמואל אהרן דייטש אב"ד העלמעטין** (טהרת יו"ט) **תשנ"א**

ב' מרחשון

- **רבי אברהם אבלי אב"ד עיר חדש - תקע"ו**
- **רבי יצחק הלוי הורוויץ ב"ר משולם ישכר** (תולדות יצחק) - **תרס"ד**
- **רבי משה יהודה לייב ב"ר שלמה שפירא אב"ד סטריזשוב - תרע"ד**

ג' מרחשון

- **רבי ישראל ב"ר שלום שכנא מרוזשין** (עירין קדישין) - **תרי"א**
- **רבי אליעזר ב"ר נפתלי צבי מדזשיקוב - תרכ"א**
- **רבי יודא לייב ב"ר מנחם מענדל מליבאוויטש - תרכ"ז**

כי לא תשכח

כשביקר הרה"ק מסאוראן אצל הרה"ק מאפטא זי"ע התלונן הרה"ק מסאוראן שישנם כאלו שלא רואים אותם לומדים תורה והם רבי"ס ענה לו הרה"ק מאפטא הלוא יודע אני שכוונתכם על הרה"ק מריז'ין, הוא אינו צריך ללמוד כי לא שכח מה שלמד בבטן אמו, כי השכחה נובע מזה שבא מלאך וסוטרו על פיו "ומי הוא זה המלאך אשר יעיז לסטור על פיו", הרה"ק מאפטא הי' רגיל לומר על הרה"ק מריז'ין מעולם לא ראיתי את כל התורה כולה בבלי וירושלמי, גאונים ואחרונים, כרוכה ועטופה במעיל של צמר כאשר ראיתי אצלו.

היוצא מפיו יעשה

פ"א שבת הרה"ק ר' איציקיל מווארקי זי"ע אצלו, וידוע שכשישב בשלחנו הי' יושב בדביקות גדול ולא נשמע שום קול בביהמ"ד בכדי שלא לבלבל אותו, והי' שם בין המסובים אדם אחד שסבל ממחלת שקורין "היסט" והתחיל להשתעל פעם אחרי

פעם והמסובים הרעימו בקולם נגדו שיראה להפסיק כי הוא גורם לבלבל את הרבי אולם הוא לא הי' יכול להתאפק, והגיע לידי כך שגם הרה"ק מריז"ין גער בו ואמר לו "היס נישט" כמובן שמחמת זה התחיל האיש להתאפק בכל כוחו עד שהתחיל להיחנק רח"ל, וכראות זאת הרה"ק מוואַרקי הרכין עצמו להרה"ק מריז"ין ולחש לו הלוא רחמנות גדול על האיש הזה שאינו יכול להתאפק וממש פיקוח נפש הוא, השיב לו "הלוא בשביל זה אני אומר לו היס נישט" והנה על המקום פסק ממנו המחלה הזאת ונהי' בריא כאחד אדם.

תיקן העליונים

פ"א נכנס אחד מחסידי רוז"ין לבקר את הרה"ק ר' נחום בער זצ"ל בנו של הרה"ק שלום יוסף בנו הגדול של הרה"ק מרוז"ין זי"ע ולא מצאו בחדרו וחיכה על בואו, בינתיים פתח איזה ספר, וראה כתוב שם טעם על מה שנזהרים לא לאכול מה שהי' מונח תחת המיטה שישנו עליו בלילה, כי השינה הוא אחד מששים ממיתה נמצא ששורה רוח טומאה על המאכל, ובתוך כך נכנס הרה"ק ר' נ"ב ושמע מהחסיד מה שראה עתה בהספר, אמר רנ"ב א"כ לכוא' בצדיקים לא שייך טעם זה ולמה מ"מ נמנעים מלאכול, אבל לפי מה ששמעתי ממשמשו של זקיני הרה"ק מרוז"ין ניחא, כי המשמש סיפר לי שפ"א מאוחר בלילה אחרי שעזר לזקיני ללכת לנוח וכבר הסיר מעליו את המלבושים ויצא מחדרו, ניגש אליו איש אחד וביקש ממנו שירשהו ליכנס להרבי גער בו המשמש ואמר לו איך תוכל ליכנס בשעה שהוא כבר שוכב במיטה והתחיל ההוא לבכות מרה עד שנגע ללבו של המשמש אמר לו אני אינני יכול לעזור לך אם אתה רוצה תיכנס, והוא נכנס, והמשמש חיכה ליציאתו ומכיון שעבר זמן רב וראה שהוא אינו יוצא, נכנס להחדר והנה הוא רואה שהרבי יושב במיטתו מלובש בכל בגדיו אפ' בחגורתו, שאל המשמש בחרדה הרי הכנסתי איש היכן הוא ענה לו הרבי וכי מה הפלא האם אינך יודע שישנם כאלו שליכנס הם צריכים רשות אצל לצאת יכולים בלי רשות ומבלי להרגיש בהם ביציאתם, וא"כ סיים רנ"ב מתורץ שהרי אצל צדיקים נמצאים מתים במטתם ממש.

כשברח מעבר לגבולות רוסיא ובא והשתקע בעיר סאדיגורא מצא ש"הירידי" שבעיירה זו הי' דייקא בכל יום ששי, דבר זה הסיב עגמת נפש מחמת החילול שבת רח"ל שהי' נגרם ע"ז כי בדרך כלל העגלונים שהובילו את הסחורות לבתי הקונים היו יהודים פשוטים ועיקר פרנסתם היתה תלויה ביום זה ולא יכלו לעמוד בנסיון, אמר הרה"ק מרוז"ין שעפ"י האר"י ז"ל מובא שלמה הי' צורך בעליה לרגל בזמן שביהמ"ק הי' קיים כי יש תיקון הנשמות ע"י הסתכלות הפרצופים זה בזה ומחמת זה הי' צורך בעליה לרגל שיתראו אלו עם אלו ויתוקנו ע"ז, והנה כאשר חרב ביהמ"ק בעוה"ר ונתבטל העליה לרגל איך אפשר להמשיך עם האי תיקון יש שני עצות א) "הנסיעה להצדיק" מקום שמתאספים שם הרבה יהודים, ב) ההמון עם נוסעים ל"הירידי" ששם נפגשים איש עם רעהו, וכ"ז בשביל תיקון הנשמות ע"י הסתכלות הפרצופין, וסיים "נו אז איך בין דא וואס דארף נאך דעם ירידי" הדבר יצא מפי הצדיק ורצון יריאיו יעשה, אחר כמה ימים הוציאו המלכות פקודה שיעבירו הירידי מסא"ג לטשערנוביץ ליום שני בשבת.

השפיע פרנסה בהרחבה בדרכו הק'

בס' המאזרינו חי"ל (מהגה"ח רבי חנני' יו"ט ליפא שוואַרץ ז"ל) מובא, שמעתי מהגה"ק רמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד פעיה"ק, שמרן הייטב לב זי"ע נסע בצעירותו להסתופף בצל הרה"ק מרוז"ין זי"ע בעיר מגוריו סאדיגורא, ומכיון שלא היה שם עד אז, על כן לא הכיר את קלסתר פניו של הרה"ק מרוז"ין, ובבואו לחצר הקודש ראה שם איש אחד מסתובב בחצר מלובש רק בהוועסטיל ותלוים בו שלשלאות זהב בעדי עדיים יקרי ערך, והלך לשוחח אתו על אודות הרה"ק מרוז"ין ושאלו אימתי יכולין להיכנס אל הקודש פנימה, וענה לו שלאחר איזה זמן יוכלו להיכנס אל הרבי. – בתוך הדברים הרגיש כבר מרן הייטב לב שהאיש אשר עומד לפניו הוא הרה"ק מרוז"ין בעצמו.

אחר כך נכנס הרה"ק מרוז"ין לחדרו ולבש את מלבושו העליון, והייטב לב נכנס אליו, והסתכל עליו כמתמיה על לבושו היקר וביתו המפואר שלא היה רגיל לראות עד עתה מחזה כזה, שמנהיג של עדת חסידים מתנהג בהרחבה ולובש בגדי מלכות כאלו.

והרה"ק מרוז"ין תפס מיד את מחשבתו ואמר לו, אברך, הלא אמרו חז"ל (תענית י.) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. ויש לפרש בהקדם מה דקיימא לן (שולחן ערוך אבן העזר סימן קי"ד סעיף

ימי ההילולא

ד' מרחשון

- **רבי יודא ב"ר ישעי' מודערן זצ"ל** (זכרון שמואל פרי עץ) - **תרנ"ד**
- **רבי יעקב ב"ר אלימלך צבי שפירא - תרס"ו**
- **רבי קלונימוס קלמיש ב"ר אלימלך** (חובת התלמידים) - **תש"ד**

ה' מרחשון

- **רבי שלמה דוד יושע ב"ר אברהם הי"ד מסלאנים - תש"ד**

ז' מרחשון

- **רבי שמעון ב"ר אברהם אשכנזי** (נחלת שמעון) - **תקס"ד**
- **רבי יודא צבי אייבענשטיין מראזלא ב"ר משה מסאמבור**
- **רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר ירחמיאל צבי מפרשיסחא – תרכ"ז**
- **הגאון רבי יהודא מאיר שפירא זצ"ל** (חכמי לובלין) -
- **רבי חנוך העניך ב"ר יוסף דוד אב"ד סאסוב וקערעצקי** (חתן קדיו"ט) **תש"ג**

י״ב, ועיין בבית יוסף שם) כי המתחייב לזון את חבירו, אינו חייב אלא במאכל ומשתה, אבל האומר אזון ואפרנס, חייב גם בשאר צרכיו, וכגון מלבושים וכדומה. ונמצא כי בחינת מזונות היא בצמצום כדי חיותו, ובחינת פרנסה היא בהרחבה גדולה יותר. וזהו שאמרו כל העולם 'ניזון', היינו שלכן אינו נמשך מן השמים להעולם אלא בחינת מזונות, בשביל חנינא בני, לפי שההשפעה אינה יורדת לעולם אלא באמצעות השביל והמסילה שעושה הצדיק משמים להמשיך דרכו שפע טוב, ומאחר שחנינא בני מסתפק במועט, ודי לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת, לכן גם אינו ממשיך לעולם השפעות מרובות אלא בצמצום כפי הצריך לקיום חיותם ולא יותר, ואלמלא היה רבי חנינא בן דוסא מתנהג בהרחבה גדולה, היה ממשיך שפע בהרחבה גם לכל בני ישראל, 'אז מ'וויל משפיע זיין פאר די וועלט בריט, ברויך מען זיך פירן בריט'. ומרן הייטב לב עמד משתומם איך שהרגיש הרה״ק מרוז״ין ברוח קדשו את אשר עלה במחשבתו.

ג' חשון

הגה״ק רבי אליעזר מדזיקוב זי״ע

מתולדותיו

נולד לאביו הרה״ק ר״נ מראפשיץ זי״ע בשנת תק״נ בערך בעיר דוקלא, כבר בילדותו יתנכר הנער בפקוחותו ובחריפתו, ואביו חיבבו אותו למאד והי׳ רגיל ליקח אותו עמו כשנסע לצדיקי דורו, פ״א נסע עמו להרה״ק רבי וועלוועל׳ע זבאריזשער זי״ע (בן המגיד מזלאטשוב זי״ע) ששהה אז בעיר זו, באותו זמן פרצה מגיפה בעיר הנ״ל ל״ע והשלטונות העמידו חבל מתוח בכניסת העיר כדי למנוע מאנשים זרים מלהכנס לשם כדי שלא יתפשט המגיפה בכל המדינה וכל מי שהי׳ ברצונו לדבר עם אחד מקרוביו תושב העיר נפגש עמו שם זה מצד זה וזה מצד זה, רבי אליעזר שהי׳ ילד פיקח הצליח להתגנב לצד השני של החבל מקום תושבי העיר ובכך הי׳ יכול להכנס להעיר, וביקש אביו ממנו שילך להרה״ק רבי וועלוועל׳ע – שהי׳ גדול ממנו בשנים – וימסור לו משמו שחפץ מאוד להתראות עמו, פ׳ שרמז לו בזה שהוא יבא להגביל, כשבא להרה״ק מזבאריז ומסר לו את דברי השליחות והבין כוונתו כנ״ל, אחז הרה״ק מזבאריז את כנף העליון של הבגד ונענע, כי כך נהג תמיד לעשות בשעה שרגז ושאל את הילד: אליעזר׳ל מה אתה אומר, והשיב לו בפקחותו: איננו אומר כלום..., פ״א כששבת הרה״ק מראפשיץ אצל הרה״ק הנ״ל ואתו עמו בנו הילד אליעזר׳ל, בעת שלחנו הטהור בליל שב״ק בשעת אמירת הזמר 'כל מקדש' שמע הנער שהרה״ק מזבאריז הוציא כל תיבה ותיבה מפיו מתוך הסידור כמו ילד שמתחיל להתלמד עברי, כי כן הי׳ דרכו בקודש, ובעיני הילד הי׳ זאת לתמי׳ ושחק קצת, הרה״ק מזבאריז הקפיד ואמר: ״אזוי, מ׳לאכט שוין פון מיר״ ומיד סגר את הסידור והפסיק מלזמר, הרה״ק מראפשיץ זי״ע נתן לבנו מכה קלה על הלחי, ונצטער הרה״ק מזבאריזש שבשבילו נענש הילד, וכמידת צדיקים פנה אליו בדברי רצוי דמבקש סליחתו שבשבילו קיבל מכה, ולפי שנתייירא הילד מהקפדתו ענהו בחכמה שאינו מוחל להרבי אלא אם כן יברך אותו, ואכן בירך אותו (י״ג אורות).

גם לקחו אביו בילדותו להסתופף בצל הרה״ק החוזה מלובלין זי״ע, שכיבד אותו לזמר בשלחנו הטהור, כידוע שהי׳ לו קול ערב ומתוק מאד, והי׳ החוזה קורא אותו בשם ״אונזער שפיל פויגעל״ והרבה דברים קלט אז מהחברייא הק׳ שהי׳ שם, ע״פ ציווי של החוזה זי״ע לקחו אביו בנערותו להמגיד הק׳ מקאזניץ זי״ע, שכיבד אותו להתפלל לפני התיבה, וכשניגש להעמוד להתפלל נפל עליו פחד ואימה בראותו את המגיד הק׳ מושכב על המטה סמוך להעמוד ועיניו הקדושים נשואות השמימה, ורמז לאביו שאינו יכול להתפלל מגודל הפחד, אבל אביו הראה לו שיתחזק ויאמץ לבו ויתפלל לפני התיבה, בסעודה השלישית כיבד אותו המגיד לזמר 'דרור יקרא' ואמר בלשונו הק׳: ״דאס פויגעל וואס האט מיך דערפרייט זאל מיך נאך אמאל דערפרייען״, (בהיותו בצל אביו הק׳ וביקשו שירד לפני התיבה ענה ואמר לאביו דיש לו פני׳ דכשהוא מתפלל לפני העמוד הוא מעורר בתשובה את כל הקהל, אמר לו אביו ״אויב אזוי דארפסטו טאקע נישט צוגיין״).

כשהי׳ עם אביו ברימאנוב אמר לו אביו שיגיע זמן שיעמוד על פתחו של הרבי ר׳ הירש, וכן הי׳ כשנתפרסם הר״ר הירש בעולם, ונסע אליו לרימנוב כשרצה להכנס אליו אמרו לו הגבאים שהרבי ישן עכשיו וימתין זמן מה עד שיעיר משנתו, ורצו הגבאים ליתן לו כסא לשבת ולא רצה באמרו שרצונו לקיים דיבורו של אביו שיעמוד על פתחו של הר״ר הירש, כמו״כ נסע עם אביו לזידיטשוב אצל העטרת צבי זי״ע, ואצל הרה״ק מרוזין זי״ע, ואחר פטירת אביו הק׳ הי׳ נוסע להרה״ק הס״ק מראדישיץ שאף סמכו לרבי ומנהיג.

על כס הרבנות

כשהגיע המשלחת מעיר דזיקוב להציע לו את כתב הרבנות מכר כפתור זהב משלמותי׳ של אשתו (שיריים מעשירות שהי׳ לה מבית אבי׳) לעשות סעודה לכבוד המשלחת כמו המנהג דאז מגודל עניותו, ואח״כ הי׳ קבלת פנים שבה השתתפו רבים מצדיקי הדור ובראשם הרה״ק רבי שמעון מיערוסלוב זי״ע, ואמר פלפול ארוך ונחמד, וכשגמר הפלפול עבר לדברי מוסר קשים כגידים ובתוך הדברים אמר: דאם תשמעו בקולי אתנהג אתכם בטוב ובנעימות ואם לא אעשה מכם ׳שחת קצוצה׳, והמסובים נבהלו מתקיפותו, והרה״ק ר״ש מיערוסלוב העיר בחיוך: ר׳ אליעזר׳ל במטותא מינך קצת מתינות..., גם בדרשתו הראשונה לבני הקהל לאחר דברי פלפול בענין טומאה בציבור אי דחוי׳ או הותרה, המשיך בפירוש הפסוקים בפ׳ שופטים בפסוק ״כי תקרב אל עיר להלחם עלי״ דקאי על רב העיר שקורא לכל אחד ואחד שבעיר הן אוהב הן שונא בקריאה של חיבה ושלום, והי׳ אם שלום תענך – שילכו בדרך התורה שנקרא ׳שלום׳ הרי טוב, אבל ״אם לא תשלים אתך, ועשתה עמך מלחמה וצרת עלי׳ וגו׳״ עד רדתה....

ענוות צדק

הנהגתו הי׳ כמו אביו שהסתיר כל מדריגותיו הק׳ בפשטות ובתוך דברי שיחת חולין שלו הי׳ טמירין בה רזין וחכמה עמוקה, ומאוד שנא את ה׳שיינע יודן׳ והמראים עצמן לבעלי מדרגה, ולעת זקנתו סעד על שלחנו רק עם יחידי סגולה ובני עלי׳ האמתיים והי׳ מפרש מה שאומרים בזמירות לליל שב״ק וזכינו לקבל שבתות וכו׳ ומתוך מיעוט עוונות כלומר מתוך מיעוט חסידים כי החסידים

דרכם לחשוב שהם מלאים עוונות וע"י שיהי' לו מעט חסידים יהי' לו מתוך מיעוט עוונות,

פ"א שלח הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימשלאן זי"ע פרישת שלום אליו על ידי שליח שנסע לדזיקוב וצוהו לאמר לו בשמו שראה אותו בעולמות העליונים, כשהגיע השליח לדזיקוב סיפר הדברים כמסיח לפי תומו לבניו של רבי אליעזר'ל, וביודעם מנהגו של אביהם הק' שדרכו בקודש להסתיר מדריגותיו הגבוהים איוותה נפשם לשמוע תשובתו על זה שהרי עכשיו גילה הרה"ק רבי מאירל שאכן ראשו מגיע השמימה, על כן התלוו להשליח ונכנסו יחדיו לאביהם, כשהשליח מסר השליחות ענה לו ר' אליעזר'ל בדרך צחות: אכן ראה אותי בשמים פעם אחת וזה הי' קודם לידתי..., והוסיף: אולי מתכוון לשיעורי במשניות שאני לומד בהשכמת הבוקר (י"ג אורות).

ובא השמש

בראש השנה שנת תרכ"א אמר פי' בברייתא דרבי ישמעאל "כל דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו' ר"ל כל דבר שהי' בכלל – היינו הצדיק שהי' בזה העולם – ויצא מן הכלל ללמד – היינו שיצא מן העולם ללמד זכות – לא ללמד על עצמו וכו' – היינו דלא יצא ללמד זכות רק על עצמו אלא על כלל ישראל כולו יצא, במוצאי יום הכיפורים אחז ביוקנא קדישא דיליה ואמר: "מיר זען שוין אויס ווי רבי ישראל'טשע פון ריזשין", ולאחר ג' שבועות הבינו כוונתו שנסתלק בדיוק ביומא דהילולא של הרה"ק מרוזין זי"ע, קודם פטירתו ציווה שיתנו לו מים בכוס ששתה בו אביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע קודם פטירתו ובירך שהכל ושתה, ויצאה נשמתו הק' בטהרה ביום ג' חשון תרכ"א ומנ"כ בדזיקוב והקימו אוהל על קברו.

ז' מרחשון

הגה"ק רבי חנוך העניך טייטלבוים זי"ע אבד"ק סאסוב וקערעצקי

ואלה תולדות

נולד ביום ג' אלול שנת תרמ"ד לאביו הגה"ק רבי יוסף דוד זי"ע בן הגה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, בן הגה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק בעל "לב שמח" זי"ע.

יסופר שהיה נהוג בביתו של זקינו הגה"ק בעל לב שמח מאלעסק זי"ע כשהיו מגיעות הנשים מיו"ח טרם לידתן להכנס אל הקודש בכדי להפקד בדבר ישועה ורחמים, היה מצוה אז איזה שם יתנו להרך הנולד, וממילא ידעו והבינו כבר מה יוולד בן או בת, כשהגיעה אמו הרבנית מרת חי' רחל, ונכנסה כנהוג אצל הסבא קדישא בעל לב שמח על מנת להפקד ולהצטוות איזה שם יתנו להנולד, שינה את מנהגו ולא אמר כלום, אלא בירכה בלבד, והוסיף שבענין השם יראו כבר, הרבנית ע"ה נתמלאה מזה פחד וחכתה בכליון עינים ליום המיועד שיעבור בשלום בלי שום מכשול ח"ו, ואכן שלשה ימים קודם לידתה הוא יום ר"ח אלול תרמ"ד נסתלק הס"ק בעל לב שמח לעולמו, וביום ג' אלול נולד ה"חנוך העניך" השני, אז ראו רוח קדשו של הס"ק הלב שמח שאמר שבענין השם יראו כבר, שעתיד להקרא על שמו הטהור.

בשחר טל ילדותו כבר התבלט בכשרונותיו המופלגים ובזכרונו הנפלא, אשר כידוע היה לו חוש הזכרון מיוחד במינו, ואת אשר ראה פעם לא שכח לעולמי עד, וכאילו בו ביום ראה, והיה משתמר בקרבו בבחי' בור סיד שאינו מאבד טיפה, ובבחי' בכל יום יהיה בעיניך כחדשים וכאילו היום ניתנו.

פע"א אמר: אל תתפלאו על מיטב זכרוני, כי ברכת צדיק היא תעשיר, מתנה טובה היא לי בזכות ברכתו של דודי הגה"ק רבי יצחק מאלעסק זי"ע, שברכני בילדותי "זאלסט האבן אַ גוטן זכרון", וכן ראו בו שהיה זוכר בע"פ כל הש"ס רש"י ותוס', ועד זיבולא בתרייתא לא שכח מה שלמד מעודו.

בהיותו כבן חמש נתייתם מאביו הק' רבי יוסף דוד זצ"ל אשר נלב"ע על פני אביו הרהר"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, ואז לקחו זקינו לביתו שיתחנך על ברכיו.

גם שלחו זקינו לפרקים אצל אחיו הגדול הגה"ק ר' יצחק מאלעסק ללמוד תורה וחסידות מפיו, והיה מחזיק עצמו כתלמיד וחסיד נאמן מדודו הנ"ל, באשר ממנו קיבל דרך העבודה, תורת החסידות וחכמת האמת, ולא פעם אחד ראו אצלו כשהיה מדבר מדודו הנ"ל זלגו עיניו דמעות מרוב התרגשות והתפעלות, והיה מספר תמיד מגודל עבודתו ורוב מעשיו בהמשכת ישועה ורחמים לישראל.

האיש מקדש

בשנת תרנ"א בהיותו כבן ז' שנים התחילו לדבר בו נכבדות עם הרבנית הצדקנית מרת אסתר ע"ה בת מרן הקדושת יו"ט זי"ע אשר שלח רב ת"ח לבחון את המיועד להיות חתן, ושחזר אליו סיפר בהתפעלות על העלם הצעיר הזה אשר הוא מלא וגדוש בכל חדרי תורה, וכי עדיו לגאון ולתפארת. בשנת תרנ"ב בהיותו כבן שמונה נגמר השידוך בכי טוב עם הרבנית מרת אסתר שהיתה אז בת ט' שנים, זמן החתונה קבעו על אחר שש שבע שנים.

בהיותו כבן ט"ו שנים התחילו להכין לקראת החתונה המיועדת, זקינו הגה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע הכין עצמו לנסוע לעיר סיגוט מקום משכנו של המחותן מרן הקדושת יו"ט זי"ע אשר שם תיערך החתונה הגדולה

וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל [שהיה חתנו של הגה"ק מקערעצקי בזיוו"ר] שבעת החתונה נתאספו חסידים לאלפים לקחת חבל בשמחת הצדיקים, ואגרא דכלה דוחקא, ומתוך הלחץ זו הדחק נשברו שם כל השולחנות, וכאשר רצו לברך ברכת המזון לא היה אף שולחן אחד שיוכלו לברך עליו, ונענה מרן הקדושת יו"ט ואמר אל המחותן הרה"ק ר' שלמה מסאסוב זי"ע: הן כבודו הלא מפורסם כבעל מופת ורופא חולים אולי תוכלו לרפאות את אלו החסידים חולי הרוח, ענה לו הרה"ק מסאסוב בבדיחותא: כי קבלה בידו שלחולי זה אין מועיל שום רפואה. [אגב, מענין הצפיפות שהיה בעת החתונה יסופר שהיה הצפיפות כה רב, שלא יכלו ממש לצאת להחופה והכריזו להההמון שהחופה תתקיים במקום פלוני בכדי שיתפנו לשם ויוכלו לצאת לקראת החופה].

עוד סיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל כי בעת כתיבת התנאים של הרה"ק מקערעצקי (בשנת תר"ס) ביקש המחותן ממרן הקדושת יו"ט שיבטיח קעסט להזוג, שאל הקדושת יו"ט, על כמה

שנים אתם מבקשים, ענה הרב מסאסוב, שלכל הפחות על שמונה שנים ישב סמוך על שולחנו, נענה הקדושת יו"ט ואמר: ארבעה שנים אני יכול להבטיח ותו לא, ויהי ככלות ארבעת השנים בשנת תרס"ד עלה הקדושת יו"ט בסערה השמימה, ויהי לפלא.

בעת אשר ישב אחרי חתונתו בצל חמיו מרן הקדושת יו"ט ביקש ממנו חותנו שילמוד עם בנו הצעיר רביה"ק זי"ע שהיה עדיין בחור צעיר כבן י"ד, ואכן קבאז עמו ללמוד בחברותא בשקידה רבה יומם ולילה עד ליום חתונתו, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל ששמע מדוד מרן רבינו ז"ל שהעיד שאז כבר באותה תקופה ראה והבחין על גיסו שהוא בקי כבר בכל כתבי האריז"ל בעל פה, ולעומתו ברוך יאמרו שהרה"ק התבטא על רביה"ק פעם ואמר: "וען די וועלט וואלט געוואוסט ווי אזוי ער האט אפגעראכטן די בחורי"שע יאהרן וואלט מען איהם אונטער געלייגט גאלד אונטער די פוס וועז ער וואלט געגאנגען".

ארבע שנים ישב בסיגעט על התורה ועל העבודה, חותנו הק' אהב אותו אהבת נפש, וכשהיה נוסע לפרקים על שבתות היה מוסר את ההנהגה ביד בנו מרן העצי חיים ז"ל וביד חתנו, בליל שב"ק היה העצ"ח אומר תורה, ובסעודת יום שב"ק היה חתנו אומר תורה, ושניהם יחד ישבו מסובין בראש השולחן.

פע"א אמר הקדושת יו"ט לפני הבעה"ב הפשוטים שלא הבינו את ערכו הרם של חתנו, ומה גם שבחיצונותו היה נראה קטן הקומה ובפרט בעת חתונתו שהיה צעיר כבן ט"ו ולא עשה רושם אצלם, הוציא הקדויו"ט מטבעות מכיסו ואמר: ראו הלא מטבעות מטבעות יש, מטבע של נחושת היא גדולה, אבל מטבע של זהב היא קטנה, ודי לחכימא ברמיזא.

על כס הרבנות

בשנת תרס"ד עם פטירת חותנו הקדושת יו"ט כשבנו העצי חיים נתמנה למלא מקומו בסיגעט, ביקש לו זקינו הרה"ק ר' שלמה מסאסוב שיחזור לעירו ויעזור לו בהנהגת הקהילה, באשר החזיקו שהוא הראוי למלא מקומו בק"ק סאסוב.

בדרכו לסאסוב עבר דרך עיר אלעסק לבקר את רבו ודודו הגה"ק ר' יצחק מאלעסק זי"ע שהיה אז כבר בימיו האחרונים רתוק למיטתו אשר לא ירד ממנה כבר.

כשהגיע לאלעסק היה נבוך מאוד מה לעשות, אם להכנס אצל דודו אזי בוודאי ישאל ממנו על שלום חותנו הקדושת יו"ט, ואיך יגלה לו מפטירתו, הלא בוודאי יצטער מאוד מהשמועה לא טובה, על כן החליט לא להכנס אל הקודש פנימה, אלא יעמוד מרחוק להסתכל בצורתו הקדושה, והיה זה מחכמתו הגדולה וממידותיו התרומיות לעצור כח מלהכנס בימיו האחרונים אל רבו אשר נפשו היתה קשורה בנפשו כל הימים, בכדי שלא לגרום לו ח"ו צער ועגמת נפש, שם באלעסק נשאר עד פטירת דודו.

אח"כ נסע לסאסוב לשאוב מים חיים מבארו של זקינו הרה"ק ר' שלמה מסאסוב זי"ע, בהגיעו לסאסוב שמח בו זקינו כעל כל הון כי הוא הראוי לירש את כסא אבותיו הק', תיכף מינוהו כדיין ומורה הוראה בעירו, ואח"כ לראש בית דין, והיה עונה על כל שאלות החמורות.

עד שנת תרע"ד יש לו על כסא הרבנות בסאסוב אחרי שזקינו רבי שלמה מסרו בידו לאט לאט, בהחזיקו אותו כיורשו הרוחני, זקינו הק' אף הדריכו במשך שנים הללו בהנהגת עדה ובהמשכת ישועות לכלל ישראל בקריאת הקוויטלעך וכדומה, וכאשר ידוע היו רבבות ישראל דופקים על פתחו של זקינו רבי שלמה לקבל ברכת צדיק ולהוושע בדבר ישועה ורחמים, ושמו הלך בכל המדינות כי איש מופת הוא, והוא בעצמו היה שולח כמה פעמים את המשכימים לפתחו לילך עם קוויטל להפקד אצל נכדו, ובפרט לתושבי מדינת אונגארין וראמעניא היה כמעט כולם מפנה לנכדו ע"מ להוושע, והיה בזה עינו של צדיק פקוחה לראות את הנולד כי עתיד הוא להתיישב במדינה זו, על כן רצה לפרסם בזה שמו הטוב בעולם.

בשנת תרע"ד הארץ ברח עם זקינו מסאסוב ללעמבערג, אך כשהיה כבר ללעמבערג פנה אליו זקינו ואמר לו: שמע בני היות שהנך אב בית דין לעיר סאסוב, עליך לחזור לסאסוב, כי אחריות הקהילה עליך היא, וח"ו להפקיר קהלה בישראל, ואמנם משפחתו נשארו בלעמברג והוא חזר לבדו לסאסוב, לאחר תקופה קצרה נתחלקה המדינה, לעמבערג היתה תחת ממשלת אוסטריה, וסאסוב נכנסה תחת ממשלת הרוסים, ונתהוה מרחק מקירוב המשפחה, ולא היו שירות מצויות מהכא להתם מפני המלחמה הגדולה.

הרוסים חקקו חוק אכזרי על כל היהודים אשר נמצאו תחת ידם, וגזרו שהרב אב"ד שבעיר הוא האחראי על כל העיר שלא יברחו, על כן גזרו אומר שכל הרבנים ילקחו לסיביר בתור ערבות על הקהילה שלא יברחו, אז החליט לברוח מסאסוב, בזמן בריחתו מהאויב סבל הרבה יסורים קשים, ובפרט בעת ההליכה הזאת של שלשת ימים נתעייף מאוד עד שהגיע לכלות הנפש ממש, וכשהגיע לגבול הצבא האוסטרי תיכף לקחו אותו ללעמבערג לבית החולים, והרופאים אמרו נואש, אולם בחסדי ה' השתפר מצבו והבריא כאחד האדם.

משם ברח עם זקינו לאושפיצין אשר בה נשתהו עד סוף המלחמה שאז חזר זקינו ללעמבערג, ואותו שלח לסאסוב לנהל את העדה, וגם אז נשאר נפרד מזקינו עקב המלחמה החדשה של פולין ואוקריינא, אחרי מאמצים רבים נסע ללעמבערג כי רצה עוד להתראות עם זקינו, אבל לדאבונו הגיע רק איזה ימים אחרי פטירתו של זקינו.

אחרי פטירת זקינו נשאר בלבוב, ומרוב אהבת ישראל אשר בקרבו מסר נפשו וכל אשר לו עבור להציל יהודים לקוחים למות ולהחביאם תחת צל כנפיו, ועל אף שהיה הדבר כרוך במסירות נפש ממש, ויהי היום מצאו אצלו שהחביא שני יהודים שהשתמטו עצמם מלשרת בצבא וזה לחטא פלילי יחשב, על כן לא היתה לו האפשרות לישאר עוד במדינה והחליט לברוח והגיע לטשעכיי בעיר קערעצקי ונתמנה שם לאב"ד באשר היה חסר שם בעת ההוא אב"ד.

כעשרים שנה שימש ברבנות קערעצקי ופעל שם גדולות ונצורות, בזמן האחרון השתהה בעיר סאטמאר אצל בנו רבי חנני' יו"ט ליפא מסעמיהאלי שהיה ראב"ד בסאטמאר, ושם השיב את נשמתו ליוצרו ביום ז' חשון תש"ג ומנוחתו כבוד בסאטמאר באהלו של הגה"ק ר' יהודה גרינוואלד אבד"ק סאטמאר.

דבר בעתו

חודש פרחשון (א)

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון, גדולי קדושת היום וסגולתו

שמעתי מחותני מרן הק' מריזשין זי"ע טעם על קריאת שם החודש "מרחשון", כי אחרי החדשים אלול ותשרי שנעוץ סוף השנה בתחילתה, שכל בית ישראל ואפי' הדיוטים שבהם עסוקים בעבודת ה' באהבה ויראה, לזאת בא אחריהם חודש מרחשון שהוא מלשון מרחשין שפוותייהו (חגיגה ג.) והיינו משירות ותשבחות של אלו השני חדשים, ונשאר רושם לטובה, משל למה הדבר דומה לאדם היוצא מבית הכנסת אחר תפילתו, ועדיין ממלל בזמירות ובפיוטים דנגרר בתר רישא ממה שהתחיל בהיותו בבית הכנסת וכמו כן אחרי חדשים גדושים כאלו בתורה ותפלה שפוותיו מרחשון כאילו מעצמם באלו הדברים אחרי שנתרגל בזה כ"כ.

(צמח צדיק)

◆◆◆

בשם הרה"ק הרה"מ מקאזניץ זצללה"ה זי"ע למה נקרא שמו מרחשון, שהתפילות מהימים הנוראים מתרחשין עוד בשפתא דישראל, והיינו שמגודל מרירות נפשו אחרי רואו שכבר עברו הימים נוראים והוא העלה חרס בידו שלא הרגיש כלל מגודל קדושתם שעדיין לא שב ונשאר מבחוץ מהקדושה ומתעצב אל לבו ואומר איך אבוא עוד אל שער המלך בלבוש שק ואיך אעיז עוד להרים ראשי בושתי ונכלמתי להרים אלוקי פני אליך, ומה גם לגשת אל הקודש ולפתוח את פי לדבר דבר קדם מלכא עילאה, ונתעורר בקרבו הפחד מהימים הנוראים, ומגודל הפחד לא יוכל לפצות את פיו, רק התפילות מתרחשין בשפתיו, ובוטח בה' אלוקיו, ובגודל חסדי ה' כי לא תמנו.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

הנה זכיתי להיות אצל המגיד הקדוש מטריסק זצ"ל זי"ע בערך ח"י פעמים, ושמעתי פעם אחת בר"ח חשון דברי תורה מפיו הקדוש, בניגון יפה כדרכו בקודש, ואמר בתוך הדברי תורה, כי חשון הוא מזל עקרב, וכי שייך לשרץ טמא כמו עקרב שיהי' לו מזל, וגם על מאמר חז"ל (סנהדרין צז.) שלשה באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב, מה מרומז בזה, ואמר הוא ז"ל כי הצדיק נקרא עקרב, ע"ד המשנה (אבות ב י) ועקיצתן עקיצת עקרב, ונוטריקון של עקר"ב הוא ע'ושים ב'אימה ר'צון ק'ונם, כי בחודש חשון שהוא לאחר חודש תשרי אשר הצדיקים עבדו את ה' במצוות יקרות שופר סוכה לולב ואתרוג ועוד, ולכן בחודש חשון שהוא תיכף אחר חודש תשרי מזלם של הצדיקים חזק, שבכוחם לפעול ישועות לכל ישראל, וזהו ביאור הגמרא: ג' דברים באים בהיסח הדעת, ומהם עקרב, כי אפילו פקודה הבא על ידי הצדיק, המרומז בעקרב, בא גם כן בהיסח הדעת.

(מצמיח ישועות)

◆◆◆

בשם הגה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל: הצירוף של חודש מר–חשון יוצא מדברי הכתוב (דברים כו טו) ו'דבש ה'יום ה'זה י', ויש לרמז בזה ענין המנהג לטבול פרוסת המוציא בדבש בימי הרחמים והרצון, שע"י אכילת הדבש בימי תשרי, ממתיקים חודש הבא "מר חשון", למתוק המתוחים ולהפכם לטובה.

(רועה אבן ישראל)

◆◆◆

שמעתי מכבוד אאמו"ר הק' זללה"ה שכשם שבכל לילה ולילה נעשה מעשה חשבון במרום על כל התהלוכות היום שעבר מן כל אחד ואחד כנודע, כמו כן הוא בסוף כל חודש סמוך תחילת החודש דסמיך ליה נעשה מעשה החשבון במרום על כל התהלוכות דכל החודש שעבר, אשר ע"כ סוף החודש המובחר דתשרי וכדומה עת רצון ורעוא דרעווין אשתכח אז, יען שאז עת עשות חשבון על כל התהלוכות ועל כל אשר נעשה בכל החודש, וא"כ נתעורר אז כל החבילות מצוות וכל התפילות וכל הצדקות וכל הצטדקאות אשר ישראל היו עושים בכל החודש הזה, לכן בוודאי עבור זה בכח ההתעוררות הליזה נעשה ממילא עת רצון גדול להשפיע על חודש חשון הבא, עכ"ד הקדושים זצ"ל.

(צבי לצדיק)

◆◆◆

אחר החג וחודש חשון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי היא תחילת השנה וסימנא טבא לכל השנה, ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה, צריך להודות ולהראות כי כל מה שעשה לא היה לפנים ח"ו, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת ה', לא לרצון יהיה ח"ו, לכן אדרבה יעשה סימן טוב לכל השנה, ירוץ כגיבור בעסק התורה והמצוה כיד ה' הטובה עליו.

(עבודת הקודש)

ב״ה

שמחים אנו בזה להודיע לכל אנשי שלומינו,
רבנן ותלמידיהון וכל שוחרי תורה הי״ו

שבעז״ה יצא לאור עולם הספר אשר רבים חיכו לאורו וכבר ספו ותמו מן השוק זה כמה שנים ועכשיו זכינו להדפיסו אידרא

שאלות ותשובות
עצי חיים

על ד׳ חלקי שו״ע

ועל הלכות מקואות

מסודר מחדש באותיות מאירות
בתוספת מראי מקומות ומפתחות
עם קונטרס ליקוטי תשובות
ממרן רבינו המחבר זללה״ה

להשיג אצל המו״ל
הרב שלום אליעזר טייטלבוים

קחו ברכה אל תוך בתיכם

נר למאור
מכירה הראשית אצל
718-384-1324

פנימי תשס"ח בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל גיסו כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א

מוצש"ק פרשת כי תצא תשפ"ד לפ"ק

האדמו"ר מסקווירא שליט"א קידם פני רבינו בכבוד ושאל בשלומו ואיחל לו רבינו ברכת מז"ט לרגל שמחת הנישואין בביתו, החתן ני"ר נכד בניו הרה"צ ר' אהרן מענדל שליט"א והרה"צ ר' יצחק שליט"א

ואמר רבינו: ב"ה אז מ'מאכט חתונה אן אור-אייניקל, איז עם זייער א גרויסע שמחה.

האדמו"ר מסקווירא: יא, ס'איז נאך אין די שבעת ימי המשתה יעצט.

וסיפר רבינו שהוא בא עתה מניחום אבלים אצל הרה"ג ר' אשר אדלער שליט"א אבד"ק סערעדנא מאנסי על פטירת זוגתו הרבנית ע"ה.

ואמר רבינו: זיי זענען קרובים צו אונז, און פון די מאמע'ס זייט זענען זיי נאך נענטערע קרובים ווי פונעם טאטנ'ס זייט. זיין זיידע רבי חיים שלמה סטריזוב'ער,[1] זיין טאטן'ס שוועי, איז געווען אן אייידעם ביי רבי רפאל גראס דער בערבעשטער רב (התנ הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל ט"ב ז"ל אבד"ק וואלאוויץ), און דער רבי רפאל איז געווען א שוואגער מיט מיין מאמע'ס טאטע (הרה"ק ר' אהרן ט"ב ז"ל) דער וואלאווער רב.

האדמו"ר מסקווירא: ער האט מיר געזאגט אז זי איז געווען די מנהלת אין די סאטמארער מיידל סקול.

רבינו: יא, זי איז געווען א מנהלת דארט אין מאנסי.

האדמו"ר מסקווירא: ס'איז מיר אויך אויסגעקומען צו זיין דארט (לנחם את אבד"ק סערעדנא הנ"ל). קיין ניו יארק האב איך נישט געהאט קיין כח אריינצופארן צו סקולען (לנחם את אחי ובני כ"ק האדמו"ר מסקולען ז"ל), בין איך געווען דא אין מאנסי מנחם אבל זיין (אצל האדמו"ר מסקולען-מאנסי שליט"א), און מ'מוז אלא בין איך שוין אויך אריינגענאנגען דארט. ס'איז א טראגעדיע ל"ע, מ'האט נארנישט געווואוסט פריער.

רבינו: יא, זי איז פלוצלינג אוועק ל"ע,

ס'איז א מורא'דיגע אומגליק.

האדמו"ר מסקווירא: איז מען געקומען כאטש זאגן מזל טוב אויף א שמחה אויך...

באמת ביים יעצטיגן שידוך וואס אונז האמיר התונה געמאכט, איז אויסגעקומען אז דער מחותן מצד הכלה (הגרא"י גינזבערג שליט"א אבד"ק פוואליווע) איז אן אייניקל פונעם זיידן (כ"ק אדמו"ר מהרי"ד מסקווירא ז"ל) ער איז א פאלטישאנער אייניקל.[2]

רבינו: יא. דער פאלטישאנער רבי (הגה"ק ר' אלעזר ז"ל) איז געווען א גרויסער תלמיד חכם. דער בעלזער רב רבי ישכר בער ז"ל האט איהם זייער געגליכן און איהם זייער מקרב געווען.

האדמו"ר מסקווירא: ער איז דאך אויפגעוואקסן דארט. זיין טאטע רבי שלמה איז געווען דעם טאטן ז"ל'ס ברודער,

---

1 כ"ק הגה"צ ר' חיים שלמה הורוויץ ז"ל מסטריזוב, בנו של כ"ק הגה"צ רבי אלטר אליעזר ז"ל מבייטש, בן כ"ק הגה"ק רבי אהרן ז"ל מבייטש, שהי' בנו של כ"ק הגה"ק האמרי נועם ז"ל מדזשיקוב וחתן מרן הגה"ק הדברי חיים ז"ל.

2 אביו הגה"צ ר' משולם פייש גינזבערג שליט"א אדמו"ר מחוסט, הוא חתן הגה"צ ר' אהרן ארי' כ"ץ ז"ל רב דקהל בית אהרן בפלעטבוש מוותיקי תלמידי רביה"ק ז"ל עוד בעיר סאטמאר, חתן כ"ק האדמו"ר מהר"א טווערסקי מפאלטישאן ז"ל בן כ"ק האדמו"ר רבי שלמה ז"ל מסקווירא בן כ"ק האדמו"ר רבי דוד מסקווירא ז"ל בן הרה"ק רבי איציקל מסקווירא ז"ל בן הרה"ק המגיד מטעשרנאביל ז"ל.

און ער איז געווען אן איידעם אין בעלזא (אצל הרה"ק רבי אריה לייביש ממאגרוב ז"ל בן הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ל). דער טאטע ז"ל איז געווען זיין פעטער, אבער ער איז געווען אכט יאר עלטער פונעם טאטן ז"ל.

רבינו: יא. ער איז אויפגעוואקסן דארט אין בעלזא, און דער בעלזער רב האט איהם געהייסן לערנען 'מנחת חינוך'.[3]

ער האט טאקע אסאך געלערנט מנחת חינוך.[4]

האדמו"ר מסקווירא: מנחת חינוך איז א לומדי'שער ספר.

דער שווער (האדמו"ר הישועות משה מויז'ניץ ז"ל) האט אויך ליעב געהאט צו לערנען 'מנחת חינוך'.

רבינו: יא דער שווער האט אסאך געלערנט מנחת חינוך.

מיין מאמע מאמע (הרבנית הצ' חי' ע"ה א"ח הרה"ק ר' אהרן מוואלאוזש ז"ל), איז געווען פון די באב"ד משפחה,[5] די משפחה פונעם מנחת חינוך (הגאון הגדול רבי יוסף באב"ד מטארניפאל ז"ל) דער מנחת חינוך איז געווען א פעטער.

דער נאמען באב"ד איז ב"ן א"ב ב"ית ד"ין,[6] ווייל זיי זענען געווען אייניקלעך דור אחר דור רבנים ביז צום רבי'ן ר' העשיל פון קראקא.

האדמו"ר מסקווירא: איינער פון די גדולים אין בעלזא, דער טארניפאלער רב (הג"ר דוד מנחם מאניש באב"ד ז"ל), איז אויך געווען א באב"ד, פון די משפחה. ער האט ארויסגעגעבן א תשובה ספר 'חבצלת השרון'.[7]

---

3 עיין בס' פקודת אלעזר (עמ' י') שמביא שבתור אות אהבה נתן לו דודו המהרי"ד את הספר "מנחת חינוך" שלו במתנה, ואמר לו את ה'פנים' היינו ספר החינוך אני מתיר לך ללמוד, ואת ה'סביב' המנחת חינוך אני מצוה עליך שתלמד, כי זה הוא פלפול גג על גג. ועיין שם בס' הנ"ל (עמ' י"א) ששם מעתיק צילום מספר מנחת חינוך שהגה"ק מפאלטישאן ז"ל נתן בתור דורון דרשה לחתן וכתב לו בכתי"ק: ספר מנחת חינוך ב' חלקים הכנתי עבור החתן ר' יחזקאל נ"י ולקיים אם לא תדעו היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן, כי גם דודי ז"ל רי"ד מבעלזא נתן לי במתנה את המנחת חינוך בעת הזאת, ואמר לי, יה"ר שתתחנך לתורה ולעבודה ותקיים ישא אשה וילמוד תורה וכו'... - ועי"ש שמביא שלמד עמו בחברותא בס' מנחת חינוך.

4 עיין בס' פקודת אלעזר (עמ' נ"ו) מה שכתוב: ...אבל יותר מזה גדלה שקידתו בספר מנחת חינוך, וכמעט שלא הוציא ספר הלז מידו, רק מנעוריו ועד זקנה ושיבה שקד על דבריו, ומצין מתוכו כל לשד סברותיו והבקיאות המפליאה הממונה בין בתרי כל שורה ושורה, עד שהיו דברי המנחת חינוך שגורים על לשונו, והרבה פעמים לימד ברבים בספר הנ"ל, וגם שילב בדברי תורותיו חידושי המנחת חינוך ...כן דיבר ג"כ על לב אחרים, ובמיוחד זירז אברכים ובחורים לעסוק בספר זה, ומרגלא בפומיה בשם דודו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל דמי שלומד פירוש של המזרחי [רא"מ] עה"ת כל שבוע, וספר מנחת חינוך כל יום, אי אפשר שלא יהיה תלמיד חכם...

5 הרה"ק ר' אהרן ז"ל מוואלאוזש הי' חתן הגה"ק ר' שמואל באב"ד ז"ל אבד"ק סאנדא-ווישנא. שהי' בנו של רבי חיים באב"ד ז"ל אב"ד זאלאשיץ ומיקלענץ אחי המנחת חינוך ז"ל, שניהם היו בני הגה"ק רבי משה באב"ד ז"ל מפשעווארסק.

6 משפחת באב"ד נמנית על המשפחות המיוחסות בישראל שהוציאה מקרבה רבנים וגאונים רבים מקורה כידוע מהגאון רבי יצחק אבד"ק ברודי (נפטר שנת תס"ה), אשר בניו רבי מרדכי ורבי יעקב פרנסי קהילת ברודי המעטירה קראו לעצמם ע"ש אביהם באב"ד לאמר בני אב"ד, בניו של הגאון רב דמותא. הג"ר יצחק ז"ל אבד"ק בראדי היה בנו של הפו"מ רבי ישכר בעריש מקראקא ז"ל בנו של רשכבה"ג גאון הגאונים הרבי ר' העשיל מקראקא ז"ל.

וכידוע שמשפחת באב"ד היתה מסורת של רבנים כארבע מאות שנה, והיו קהילות בגאליציע ששימשו שם בני המשפחה ברבנות יותר ממאה שנים, כגון בעיר טארנאפאל שימשו יותר ממאה וחמישים שנה רבני משפחת באב"ד, ובעיירת מיקאליניץ בערך מאה ועשרים שנה, וכן בקהילות שונות.

ועיי' בס' אלה אזכרה (ח"ב עמ' 147) שהיתה מימרא שגורה בגאליציע בצחות: א באב"ד לייגט זיך שלאפן א גיי, און שטייט אויף א רב!. וכן מביא שם שכשנולד בן זכר למשפחות באב"ד היתה המילדת מכריזה: מזל טוב ס'איז געבארן נאך א רב!.

7 והוא אכן הסתופף בצל אדמו"י בעלזא המהר"י והמהרי"ד והמהר"א ז"ל. ועיין בתשובותיו שמביא הרבה ד"ת ופלפולים וקושיות בסוגיות הש"ס מרבו הק' המהרי"ד מבעלזא ז"ל.

ועיין מה שכותב בהקדמת ספרו הנ"ל: ... אנכי הצעיר בעוה"ר לא זכיתי לבנים זכרים, אפריון נמטיה למרן הקדוש [מהרי"ד] מבעלזא זצוק"ל שייעצני ללמוד עם תלמידים... ובעזרת השי"ת זכיתי ללמוד עם תלמידים הרבה שחשובים אצלי כבנים...

וראה בשו"ת חבצלת השרון (חלק יורה דעה סימן ע"ד) שמברר הלכה בענין מילת תינוק שמתו אחיו מחמת מילה ומזהיר לשואל ...וגם שלא לעשות מעשה בלי הסכמת מרן הקדוש [מהר"א] מבעלזא שליט"א, כי בדברים כאלה צריך סיעתא דשמיא יתירה שלא יארע ח"ו תקלה על

ידינו, וחפץ אנכי הסכמתו לזה... וכמה להמתין עוד, דעתי נוטה לשאול בזה את מרן הק' מבעלזא ולסמוך עליו...

וראה עוד שם (סימן ע"ה מתאריך מוצש"ק שמיני תרפ"ו) בענין מילת בן הנכרית שכותב לרב השואל ...ואמנם יען שקשה עלי מאד לקבל אחריות מזה, שאולי ח"ו דוחין נפש מלחסות תחת כנפי השכינה, לכן רצוני שיתייעץ בזה עם מרן הק' מבעלזא שליט"א...

אגב, יש לציין מה שסיפר הגה"צ ממעלבארן ז"ל שבאחד הימים בבעלזא עמד בעל החבצלת השרון בבוקר והקשיב בעת שהאדמו"ר רבי יהושע'לע ז"ל אומר את ברכות השחר והתמלא רטט וחרדה, אחרי הברכות ניגש אליו זקן א', והעיר לו, מה לך מתפעל אברך, אוי וויי, אילו שמעת את אביו הרב הראשון, או אז היה מה לשמוע, וכבר היה מעשה בהרה"ק רבי שלום מקאמינקא שהאזין לברכות השחר שלו ומרוב פחד ואימה נרתע ונפל לאחוריו עד כותל המערבי של בית המדרש, נענה לו הגאון הנ"ל, החסרון הוא כולו רק בנו, אשר אינו נרתעים לאחורינו מרוב פחד כשהרבי אומר ברכות השחר, הלא תודה לי, וכי אתה בימיו של האדמו"ר הראשון נזדעזעת מתפלתו?, ואילו הרב מקאמינקא בטוחני שאלמלי עמד גם היום אתנו כאן, היה נרתע לאחור מרוב הזדעזעות וחרדה כמו שכתוב בסיני למשמע הקולות והלפידים וירא העם וינועו...

ועיי' בס' ביתו נאוה קודש (עמ' שע"ח) שביום שהגאון בעל החבצלת השרון היה נוסע ל'בעלוא' היה אצלו בבחי' יו"ט ולא היה אומר בו תחנון, ע"ש.

ועיי"ש (עמ' תת"ח) שהרה"ח ר' יוסף קנאבליך ע"ה סיפר ששמע מפיו של שליח אשר הביא פעם תפוח אל הטאַרנעפּולער רב זצוק"ל בשליחות כ"ק המהר"א זי"ע מבעלוא, כי ביקש אז הרב מטארנופול מאת השליח שיואיל להמתין קצת, והלך גאב"ד טארנופול זצ"ל ופרס מפה לבנה על השלחן, והדליק שני נרות והושיב את כל המשפחה ליד השלחן, ואמר בדחו"ר: יעצט גייט מען עסן דעם בעלזער רב"ס נוי סוכה!.

ויש לציין שאף המה צדיקי בית בעלוא קירבו אותו מאוד והתחשבו מאוד בחוות דעתו, וכפי שמעידים התניו (בהקדמה להלק ג') ...הם ידעו להוקיר ולהעריך את רוב צדקתו וקדושתו והעמידו אותו בראש המחנה בכל עת שהיה צורך לרכז ולאגד כוחות בית ישראל לדעה אחת... ודבריו עשו פרי... כי הכל יודעים ששכינה מדברת מתוך גרונו... ע"ש.

ועיי' בקובץ פארות (עמ' כ"ו) שהמהר"א מבעלוא סיפר שזקינו המהר"י העיד על החבצלת השרון בהיותו אברך צעיר לימים שהוא לפיד אש.

וע"ש שכשהרה"ק רבי מרדכי מראכמיסטרייווקא ז"ל שהה בבעלוא לרגל נישואי בנו רבי פנחס מאוסטילא אמר לו המהרי"ד ז"ל, בוא וארא לכם חידוש שטרם נראה כמותו, והראה לו את החבצלת השרון, ואמר לו, שנים רבות הייתי בסביבה שלכם (דהיינו בשאבל קעסט בטשערנאביל) ומכיר אני אותה היטב, כמוהו לא נמצא שם!.

רבינו: דער טארניפאלער רב האט געהייסן פון די גרויסע רבנים אין גאליציע. די גאנצע באב"ד משפחה זענען געווען בעלזער חסידים. דער זיידע מיינער (הנ"ל) איז געווען רב אין סאנדא-ווישנא, וואס איז אויך נישט ווייט פון לעמבערג, אויך אין יענע געגנט.

האדמו"ר מספווירא: ס'האט געהייסן א חשוב'ע משפחה.

רבינו: דער בעלזער רב האט ליעב געהאט צו רעדן אין לערנען מיט די בנן של קדושים. וועז ס'איז געקומען א רבי'ש אייניקל וואס האט געקענט לערנען, האט ער ליעב געהאט צו רעדן מיט איהם אין לערנען. ער האט מיט דעם ארויסגעווייזן אזא חיבה.[8]

האדמו"ר מספווירא: יא ער האט געווייזן אן התקרבות. כ'האב געהערט פון אנדערע, אז ער האט אסאך מאל

8 וכן בהקדמה לספר חבצלת השרון כותב: וכן שמעתי מפי מרן הקדוש מהרי"ד זצוק"ל זי"ע ועכ"י שמכל עניני חסידות ופרישא וסיגופים שאדם רוצה להתנהג, היותר עיקר ומובחר הוא לשמח את הקב"ה בלימוד התוה"ק, והסימן לזה שכל עניני סיגופים וחסידות שאדם רוצה להתנהג אין היצה"ר מוציא כ"כ כחו ע"ז לבטלו, כמו שמוציא כל כחו לבטל את האדם מתלמוד תורה בתחבולות שונות, כן שמעתי מפי קדשו שאמר לי בעצמו הדברים האלה...

כן ידוע בהיות המהרי"ד ז"ל בראצפערט בימי מלחמת העולם חיבר אז שני חיבורים על סדר קדשים, והחסיד 'היושב' ר' יוסף יארטשיבער היה נמנה בין היושבים שהיו בצוותא עם המהרי"ד בימי המלחמה הנוראים, ושעות ארוכות היה יושב בלילות אצלו וכותב את החידושים שחידש בעניני קדשים, והגאון חבצלת השרון הפליג והעריך מאד בגודל החיבור הלזה, ואמר שהדברים שם עמוקים כמו חידושי הרשב"א, כמו כן עשה המהרי"ד חיבור על הלכות מלכים שברמב"ם, כמו כן עשה חיבור על הל' עירובין ותקנות עגונות, ונאבדו בידי המהר"א כשברח לעיר סקאהל במלחמת העולם השני'.

אגב, מתאמרא משמי' של הרה"צ רבי משה'לע הי"ד בנו של המהר"א מבעלוא שאמר פעם: ביים ערשטן רב (המהר"ש) איז געווען די נגלה מיט די נסתר אפען אויפן טיש, ער האט ארויס געוויזן ביידע, ביים מיטעלן רב (המהר"י) איז געווען נאר די חלק הנסתר אויפן טיש, און ביים פריערדיגן רב (המהרי"ד) איז געווען נאר נגלה אויפן טיש, און ביים טאטן (המהר"א) איז ביידע באהאלטן.

ויש לציין שבקובץ נזר התורה (קובץ ו' שי"ל בירושלים שנת תשס"ג) יש ז' אופנים ממרן רבינו הגה"ק שליט"א ליישב קושיית המהרי"ד מבעלוא ז"ל בסוגיא דעד א' נאמן באיסורין, עיי"ש ותמצא נחת.

געשיקט רבי'ש איניקלעך אויך צו מיין זיידן דער אוסטילער רב (אבי אמו הגה"ק רבי פינחס"ל מאוסטילא ז"ל החתן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל), אז ער זאל אויך רעדן מיט זיי אין לערנען.[9]

ס'הייסט דאך אז דער מיטעלער בעלזער רב (הגה"ק מהר"י ז"ל) האט געהייסן דעם פעטער (נכדו האדמו"ר מהר"א מבעלזא ז"ל) אליין, צו שרייבן הערות און פרענגן אויפ'ן 'קצות'...[10]

רבינו: דער בעלזער רב (הרה"ק מהרי"ד ז"ל) איז געווען דעם טאטנ'ס סנדק.

האדמו"ר מספקווירא: יא, דער טאטע (רביה"ק בעל ברך משה ז"ל) האט דאס מיר געזאגט אפאר מאל. ער פלעגט מיר אויך אייביג זאגן אז ער איז געווען שטארק נאנט במיוחד מיט'ן זיידן דער אוסטילער רב.

רבינו: דער טאטע ז"ל איז געווען א שטארקער בעלזער חסיד, זייער א שטארקער בעלזער חסיד. בעלזא איז געווען ביי איהם זייער היילוג.

האדמו"ר מספקווירא: ער האט מיר כמה פעמים אויך געזאגט, אז מיין פעטער רבי יוחנן איז דאך געווען זיינער א שוואגער (הגה"צ רבי יוחנן טווערסקי ממוזשאי הי"ד היה בן הרה"ק מהר"פ מאוסטילא ז"ל והדב"נ מרן העצי חיים ז"ל).

און ווען ער איז געווארן רב אין מוזשאי און ער האט געזאגט די ערשטע דרשה, איז עס ווייזט אוים געווען זייער א גוטע דרשה, האט זיין פאטער דער אוסטילער רב אינמיטן געגעבן א קלאפ און געזאגט: 'געזונג!'... ער האט נישט געוואלט ער זאל ווייטער זאגן.

רבינו: דער רבי יוחנן, דער מוזשאי'ער רב האט דעם טאטן געמאכט פאר א בעלזער חסיד.

ס'איז אינטערעסאנט אז דער רבי יוחנן האט התונה געהאט קיין סיגוט און ער האט דארט געוואוינט נאך די התונה. ווען ער איז אהין געקומען איז ער געגאנגען מיט א הויכן [סאמעט] הוט, און אז ער האט געוואוינט אין סיגוט האט ער אנגעטוהן אן אונגעריש [פלאכע ביבער הוט]

9

עיי' **בהקדמת הס' מערכי ל"ב** (עמ' ח) [והוא קונטרס עם ל"ב מקושיותיו של המהרי"ד מבעלזא בסוגיות הש"ס ש"ל ע"י מכון שמן רוקח] **שהמהרי"ד ז"ל סיפר פעם להגאון רבי שאול ראזנבערג ז"ל אב"ד ראצפערט שבזמן שהתגורר בטשערנאביל כתב הרבה חידושי תורה ושמר עליהם כי היו יקרים לו מאוד, פעם נסע לבעלזא ונטל עמו כתביו על מנת להראותו לאביו, וכאש הגיע לבית אביו ראה שהכתבים נעלמו ואינם, הצטער מאוד ולא ידע את נפשו מרוב צער, כשנודע הדבר לאביו כ"ק מרן מהרי"ז ז"ל קראו ואמר, כתיב זה ספר תולדות אדם** (בראשית ה א), **ספרו הטוב של האדם הם תולדותיו, ועתה בני אל ירע לבך על אבדן כתביך, הריני מבטיחך שתחת הכתבים שאבדו יהיו לך בנים כשרים וטובים.**

לאחר מכן אמר רבי שאול, את הכתבים לא ראיתי, אבל מהתולדות אני יכול להבין איך היו חידושי התורה. ע"ש.

כמו"כ מביא שם שהגה"צ רבי יצחק שמעלקיש ז"ל אבד"ק לבוב ובעל שו"ת בית יצחק אמר פעם להגה"ק רבי פנחס מאוסטילא ז"ל, חותנך בקי בעל פה בהלכות טומאה וטהרה וכלי המקדש, יש להתכונן היטב או להיזהר מלדבר אתו בכלל בעניינים אלו הוא מלא וגדוש בהם, וכשאני מתחיל לדבר אתו הוא מקדים אותי ושוטח לפני את כל החידושים שאני חידשתי.

כמו כן סיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטרייווקא ז"ל (נדפס בקובץ שיחות לונדון תשנ"ד) **ששמע מעד נוכח שכ"ק מרן מהרי"ד ז"ל נכנס פעם לביהמ"ד ביום ו' עש"ק לפנות בוקר, וראה יהידים שמעבירים הסדרה, צעק עליהם, יעצט איז מען מעביר סדרה?, יעצט דארף מען לערנען גמרא מיס תוס', פארנאכט, פרייטאג פארנאכט איז מען מעביר סדרה, יעצט פארטאג'ס דארף מען לערנען גמרא מיס תוס'.**

ועיי' בס' תל תלפיות (עמ' 374) **פעם אחת בשבת הגדול ציוה כ"ק מרן מהרי"ד ז"ל להכריז בשמו שמי שרוצה להיות אצלו בהסדרים בלילי פסחים ילמוד שולחן ערוך מסימן תע"א עד סוף הלכות פסח, כי אינו רוצה שיהא מסובין אצל הסדר שלו כמו עמי הארצים.**

10

כן ידוע שנצטוה מפי זקנו המהר"י עוד קודם הבר מצוה שילמוד בספר קצות החושן ולרשון הערות וחידושים שיעלו במצודתו בעת הלימוד, ואכן בראש כל ענין רשם 'נצטוויתי מפי כ"ק מרן זקיני לרשום', וכשגמר את החיבור העבירו לידי זקנו שגנזו בחדר הנקרא 'דער אייזערנע שטוב', ובעת השואה נעלם החיבור.

ונשאר הערות מתי מספר ע"י חסידים ישישים שהציצו בתוכה בעת שניקו את האייזערנע שטוב לפני פסח, ולאחרונה יצאו לאור כמה מהערותיו ע"י כולל חושן משפט בב"פ, וכן בסו"ס תורת מהר"א יש כמה גרגירים מדבריו.

ועיין בס' הליכות חנוך (מבעל חשב האפוד ז"ל אות צ"ג): **סיפר הרב, כי הרבנית של כ"ק מרן מהר"י זיע"א מבעלזא היתה נכדת האוהב ישראל מאפטא זיע"א, וכיון שהגאון בעל קצות החושן הציק להרה"ק מאפטא, ע"כ אמר מרן מהר"י לנכדו כ"ק מרן מהר"א זיע"א כיון שהוא נכד האוהב"י ע"כ יכתוב השגות על ספר הקצות, ומרן קנה אז חושן משפט והרבה ניירות חלוקות וכרכם בפנים החו"מ בסופו, וכתב הערות רק עד סימן ו', ואמר הרב, שהוא ראה את השלחן ערוך בחדר של כ"ק מרן כמה פעמים, ורוב הערות היו ראיות יותר מהשגות.**

הוט. איינמאל איז דער בעלזער רב (מהר"א ז"ל) געקומען אויף א שבת קיין הומנא.

האדמו"ר מספקווירא: הומנא, דאס איז אין אונגארין.

רבינו: יא, און ר' יוחנן איז געפארן אויף שבת צום פעטער. איז געווען אינטערעסאנט וואס דער בעלזער רב וועט אים זאגן וועגן דעם. ווען ער איז אריינגעקומען האט דער בעלזער רב איהם אנגעקוקט און זיך אנגערופן: 'כ'האב גרויס הנאה אז דו האסט אנגעטוהן אן אונגערישן הוט, ווייל דער טאטע האט געזאגט אז "אן אונגערישער הוט איז א האלבע שטריימל"...!

האדמו"ר מספקווירא: מסתמא אלס 'מנהג המקום' אויך.

רבינו: ס'איז אינטערעסאנט אז דער בעלזער רב אליינם ווען ער האט געווואוינט אין פעסט, האט ער אויך אנגעטוהן אן אונגערישן הוט.

אזוי איז ער געגאנגען אמאל מיט א הוט און אמאל מיט א קאלפיק, ס'האט געהאט זמנים.

נאכדעם ווען ער איז געפארן קיין ארץ ישראל, איז ער שוין כמעט נאר געגאנגען מיט א קאלפיק.

ואמר רבינו: שוין, כ'זעה מ'איז פארנומען, ס'איז דא אידן וואס ווארטן, כ'וויל נישט אויפהאלטן.

האדמו"ר מספקווירא כיבד את רבינו בפירות

ואמר לרבינו: מ'דארף א ברכה מאכן, מ'איז דאך געקומען זאגן מזל טוב, בעהט מען דאך דעם אויבערשטן אז ס'זאלן זיין 'גוטע פירות'.

רבינו: א 'תפוח' פאר ראש השנה איז דאך א גאנצער ענין. ווען יצחק האט געבענטשט יעקב אבינו שטייט (בראשית כז, כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', זאגט די גמרא (תענית כט:) 'כריח שדה של תפוחים', און ס'שטייט אין רעיא מהימנא (ח"ג צט:) [שאומרים לפני תקי"ש] אז ס'איז געווען אין ראש השנה.[11] דאם איז א מקור פון עסן א תפוח אין ראש השנה.[12]

האדמו"ר מספקווירא: יא, 'נמשלו ישראל לתפוח (שבת פח.)'. ס'איז דא א בעלזער תורה אויף דעם אויך, אז די גמרא זאגט דארט 'למה נמשלו ישראל לתפוח? מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע' - איז דאס אויך מעורר דעם זכות פון אידן וואס הקדימו נעשה לנשמע.[13]

וליוה את רבינו עד החוצה

ואמר האדמו"ר מספקווירא: מ'בויעט יעצט דא דעם נייעם ביהמ"ד. ס'איז נישט אזוי לייכט, מ'מוטשעט זיך אביסל און מ'האפט אז מ'זאל נאך קענען אריינגיין אויף ראש השנה אי"ה.

והאציל רבינו מברכתו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען אריין גיין אויף ראש השנה, אין א גוטע שעה. א גוטע וואך, מ'זאל זיך זעהן מתוך שמחה, און א גוט געבענטשט יאר.

האדמו"ר מספקווירא: יישר כח, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיך זעהן אויף שמחות מיט נחת, בשורות טובות און א כתיבה וחתימה טובה.

וליוה את רבינו החוצה ונפרדו לשלום

---

11 בספר הזהר הק' ברעיא מהימנא (בפר' אמור דף ק' ע"א) איתא בזה"ל: בראש השנה נפיק יצחק בלחודוי, וקרי לעשו לאטעמא ליה תבשילין דכל עלמא כל חד כפום ארחוי וכו', ויעקב אתער מתתא מתלבש בצלותין ובעותין, והקול קול יעקב בההוא שופר דקא סליק וכו' עיין שם

12 כ"כ המהרי"ל שהובא בטו"ז (סי' תקפ"ג) שאכילת תפוח בראש השנה ירמוז לשדה תפוחים שנכנס הריח שלו עם יעקב בבואו לפני יצחק להתברך, וכ"כ בביאור הגר"א שם ובפי' הרד"ל לפרקי דרבי אליעזר (פל"ב) שכוונת הרעיא מהימנא שברכות יצחק היו בראש השנה ועל כן אוכלים תפוח בראש השנה.

13 אגב, יש לציין שבבעלזא לא אכלו תפוח בדבש בליל ר"ה, ועיי' בספר נטעי גבריאל (על ראש השנה) שמביא בשם הגה"צ אב"ד בילגורייא ז"ל שאמר שכ"ק אביו מרן מהרי"ד ז"ל מבעלזא נהג בכל דבר על פי השו"ע ולא שינה כלום, חוץ מג' דברים שנהג אחרת, הלא המה, א', שלא אכל תפוח בליל ראש השנה. ב', שלא היה ישן בסוכה. ג', שלא אכל שמיני עצרת בסוכה.

ועיי' בס' חידו"ת מהר"י מבעלזא לשבת חוהמ"פ ד"ה כתפוח. ועיי' מזה גם בדברי יואל לר"ה אות כ"ח.

מזל"א טבא וגדיא יא"ר

מריחוק מקום וקירוב ליבאה, נשגר ברכת הודאה, מזלא טבא וגדיא יאה, לידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, ראש ודאשון לכל דבר שבקדושה, יוס"ף הוא המשביר במידה מרובה וגדושה, מסור בלב ונפש חפיצה למען מוסדותינו הקדושה, נודע לעוז ולתפארה, דולה ומשקה תדירא, מספרי דבי רב המאירה, כה"ן שיפה דעתו, בפי ישרים תהילתו, אדוק ומקושר באילנא דחיי בספרי רבותינו הקדושים זיע"א ויבלחט"א כ"ק מרן רבינו שליט"א

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר

מוה"ר יוסף אהרן הכהן רובין הי"ו

מנכבדי קהלתינו הק' בוויליאמסבורג יצ"ו

לרגל אירוסי בתו הכלה החשובה שתחי' בשעטומ"צ

ולרגל שמחת אירוסי נכדו היקר הבה"ח המופלג ני"ו

בן לבנו האי גברא יקירא, נודע לתהילה ולתפארה

מוה"ר יואל שמעון הכהן ני"ו

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

יצחק יואל מאטטעס

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

לעילוי נשמת

האשה החשובה ויהללוה בשערים מעשיה

מרת **בתיה**

בערקאוויטש ע"ה

ב"ר יונתן בנימין ע"ה

הונצח ע"י בנה הרבני הנגיד הנכבד

רודף צדקה וחסד

מו"ה **יחזקאל דוד**

בערקאוויטש הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו הק'

בוויליאמסבורג יע"א